

Recep Tayyip Erdoğan'ın eğitim biyografisi ve popülist psikoloji

Sheth Jerjis

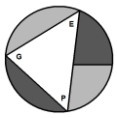
Irak Türkmenleri İnsan Hakları Araştırma
Vakfı Başkanı

Forum of EthnoGeoPolitics

Forum of EthnoGeoPolitics Vol. 11 Nos. 1- 2 Winter 2023

(EthnoJeopolitik Forumu Cilt 11 Sayı 1-2 Kış 2023)

Main Article

Recep Tayyip Erdoğan'ın eğitim biyografisi ve popülist psikoloji

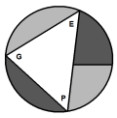
(The educational biography of Recep Tayyip Erdogan and the populist psychology)

Sheth Jerjis

This article concerns the Turkish translation of the same English-language contribution in this 2023 volume of our journal, translated by the author himself.

Abstract *Many populist attitudes and behaviours lead to the belief that the average populist lacks a full educational resume, especially a university education. Numerous publications have appeared questioning the possession of university degrees by many populists, including populist presidents such as Turkey's president Recep Tayyip Erdogan, India's president Narendra Modi and even America's former president Donald Trump.*

A very high number of articles has been published questioning Erdogan's entire educational biography, which include strange facts, not only in the contents of the published documents, but also in the interventions of higher academic authorities and state departments in Erdogan's defence. Despite the abundance of publications on Erdogan's educational biography and the documents published around it, to date there has been no article that exclusively includes all the aspects of the topic.

Today, Erdogan, who caused a stir regionally and globally, is considered one of the biggest populists. A detailed study of the large gaps in his claimed educational career will certainly help in understanding his populist personality.

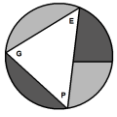
In collecting information, we relied mainly on articles published on Turkish newspaper websites and on listening to Erdogan's speeches and various programs discussing Erdogan's policy on Turkish TV channels.

It is found that Erdogan's educational curriculum is full of contradictions, and that the published documents related to his certificates, particularly that of the university he supposedly attended, contain flagrant errors.

In terms of the populist personality, all of the Big Five personality traits, which are Extraversion, agreeableness, degree of conscientiousness, level of openness and emotional stability, contrast with the personality traits of those who have achieved academic success (see Table 1). Low self-esteem also dominates the populist personality and the personality of those who fail academically. Hence it seems that low self-esteem plays an important role in explaining populist behaviour and approach.

In this article, Erdogan's educational history is discussed in detail and brief information on the psychology of the populist is provided.

Özet Pek çok popülist tutum ve davranış, ortalama bir popülistin tam bir eğitim özgeçmişine, özellikle de üniversite eğitimine sahip olmadığı inancına yol açmaktadır. Türkiye cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Hindistan cumhurbaşkanı Narendra Modi ve hatta Amerika'nın eski başkanı Donald Trump gibi popülist başkanlar da dahil olmak üzere pek

çok popülistin üniversite diplomasına sahip olup olmadığını sorgulayan çok sayıda yayın ortaya çıkmıştır.

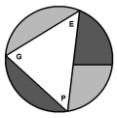
Sadece yayınlanan belgelerin içeriğinde değil, aynı zamanda üst düzey akademik otoritelerin ve devlet dairelerinin Erdoğan'ın savunmasına müdahalelerinde de tuhaf gerçekler içeren, Erdoğan'ın tüm eğitim biyografisini sorgulayan çok sayıda makale yayınlandı. Erdoğan'ın eğitim biyografisine ilişkin yayınların ve bu biyografi etrafında yayımlanan belgelerin çokluğuna rağmen bugüne kadar konunun tüm yönlerini tek başına kapsayan bir makaleye rastlanmadı.

Bugün bölgesel ve küresel ölçekte ses getiren Erdoğan, en büyük popülistlerden biri olarak kabul ediliyor. Onun iddia ettiği eğitim kariyerindeki büyük boşlukların ayrıntılı bir şekilde incelenmesi, onun popülist kişiliğini anlamamıza kesinlikle yardımcı olacaktır.

Bilgi toplarken Türk gazete sitelerinde yayınlanan makalelere baş vuruldu. Erdoğan'ın neredeyse günlük haline gelen konuşmaları dinlendi, Erdoğan'ın politikalarının tartışıldığı çeşitli programlar dinlendi, Erdoğan'ın icraatları takip edildi.

Erdoğan'ın eğitim müfredatının çelişkilerle dolu olduğu, başta mezun olduğu iddia edilen üniversite olmak üzere sertifikalarına ilişkin yayınlanan belgelerde bariz hatalar bulunduğu tespit edilmiştir.

Popülist kişilik açısından bakıldığında, Beş Büyük kişilik özelliğinin tümü olan dışadönüklük, uyumluluk, sorumluluk, açıklık düzeyi ve duygusal istikrar, akademik başarı elde etmiş kişilerin kişilik özellikleriyle tezat oluşturmaktadır (bkz. Tablo 1). Düşük benlik saygısı popülist kişiliğine

aynı zamanda akademik açıdan başarısız olanların kişiliğine de hakimdir. Dolayısıyla düşük benlik saygısının popülist davranışı ve yaklaşımını açıklamada önemli bir rol oynadığı görülmektedir.

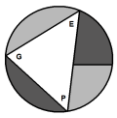
Bu makalede Erdoğan'ın eğitim tarihi detaylı bir şekilde ele alınmakta ve popülist psikolojisi hakkında kısa bilgiler verilmektedir.

Önsöz

Erdoğan'ın Türk siyaset sahnesine çıkması ve 1994'te İstanbul Belediye Başkanlığı'nı üstlenmesi, ardından 2002'den bu yana üst üste birçok seçimde ezici zaferlerle Türkiye Cumhuriyeti'nin başbakanlığı ve cumhurbaşkanlığı görevini üstlenmesinden bu yana, Türkiye'de ve uluslararası çevrelerde kişiliğiyle, pervasız dinci popülist politikalarıyla ve kurnazlığıyla sansasyonlara neden olmuştur.

Erdoğan'ın, Türkiye'de Cumhurbaşkanlığı makamını üstlenmenin şartı olan üniversite eğitimi başta olmak üzere, tam bir eğitim biyografisini tamamlaması konusunda şüphe uyandıran özellikleri ve davranışları var. Bu özelliklerden, siyasilerin alışık olmadığı sert sözlerle hükümetlere saldırganlığı, muhalefete hakaret etmesi, çıplak ve naif bir şekilde duyguları kışkırtması, kitleleri yanıltmak için sürekli konuları çarpıtması ve insanları kutuplaştıracak nefret duygularını tahrik edecek çirkin ve asılsız suçlamalar yöneltmesi.

Erdoğan aynı zamanda tutarlılık, açık sözlülük ve dürüstlük gibi toplumsal değerleri baltalayan anormal, mantıksız açıklamalar yapma alışkanlığını da taşıyor. Tipik örnekler şunlardır: "Yasama ve yargı,

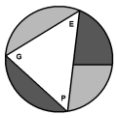

benim için ayak bağıdır" (Ankut 2017: 23), "Demokrasi bizim için bir tramvaydır, istediğimiz durağa gelince ineriz" (Köhne 2018); "Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir. Bak yalan koskoca bir yalan ... Maddede ve manada egemenlik kayıtsız şartsız Allah'ındır" (Hasanbarsan 2007) ve "Anonim şirketi nasıl yönetiliyorsa, Türkiye de öyle yönetilmelidir" (Bedri Birdirbir 2015).

Erdoğan'ın siyasi zihniyetindeki anormallikler ise bazen hezeyan noktasına varıyor. Nitekim, 1991 yılında Sakarya'nın Geyve şehrinde yaptığı bir konuşmasında şöyle diyor: Değerli kardeşlerim, Dünya yeni bir yol ayrımında bu yeni yol ayrımında ... dört tane kanal var ki ileride bir tane kanalla birleşiyor, bu dört tane ayrı kanalın bir tanesinde Hristiyan alemi dünya var, bir tanesinde Yahudi dünyası var, bir tanesinde ateist dünya var bir tanesinde bir başka buna Şintoizm mi dersiniz bir başka isim mi bir başka din mi dersiniz ne dersiniz deyin bir başka din var ve hepsi ileride birleşiyor hep beraber haçlı dünyasını meydana getiriyorlar. Bunların karşısında ne var bunları karşısın de ne var bunların karşısında İslam dünyası var" (GeyveCom 2021).

İşte Erdoğan'ın zihniyetindeki bazı tuhaflıklar:

- Ortaokul ve üniversite diplomalarını kanıtlamakta büyük zorluklar yaşamasına ve sunduğu belgelerde ciddi hatalar bulunmasına rağmen, uluslararası medyaya konuşsa bile konuşmalarında sürekli olarak ekonomist olduğundan bahsetmektedir (PBS TV 2017).
- Bugün Erdoğan'la birlikte Türkiye'deki rejimin İslamcılığa ve otoriterliğe doğru kaydığı biliniyor (Altınörs & Akçay 2022); demokrasi aşındı, insan hakları ihlalleri arttı ve hatta yargıya olan güven ciddi şekilde azaldı (Örselli & Bilici 2021; Tai 2020). Erdoğan'ın yirmi yılı aşan

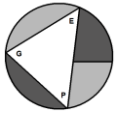

iktidarı sırasında bu olumsuzluklar son derece net olmasına rağmen, konuşmalarında Türkiye'de büyük demokratik kalkınma yaptıklarını devamlı vurgulamaktadır. Erdoğan, bir konuşmasında Malcolm X'ten bir alıntı yaparak kendisini şöyle tanımlıyor: “Kim söylerse söylesin ben hakikatten yanayım. Kimin lehine ya da aleyhine olursa olsun adaletten yanayım” (Oder 2021: 473).

Erdoğan'ın sözde üniversite diploması, hatta lise diploması, Türkiye'de iktidara gelmeden önce bile Türk basınında sorgulanıyordu ve hâlâ da sorgulanıyor. Üniversite eğitimi ve lise diplomasına dair güvenilir bir kanıt sunamadı. Aslında eğitim geçmişiyle ilgili medya çevrelerinde ve devlet dairelerinde dolaşan tüm belgeler, hatta eğitim gördüğünü iddia ettiği üniversitenin yayınladığı belgeler bile ciddi hatalar içeriyor.

Popülist, 'yönetim sisteminde radikal değişiklikler yaratmak için kitleleri harekete geçiren politikacı' olarak tanımlanabilir. Bu süreç iki temel faktöre ihtiyaç duyuyor; popülist potansiyele sahip kişi ve kitlelerin istekliliği. Dolayısıyla popülist süreç başlı başına meşru bir süreçtir veya olabilir. Ancak genel olarak popülizmin doğası veya eğilimi ile ilgili nedenlerden dolayı meşruiyet (hukuk) iki alanda ihlal edilmektedir. Birincisi kitleleri harekete geçirecek araçlarda, ikincisi ise değişimin gerçekleştirilmesinde. Sonuçta popülist süreç toplumun istikrarını bozan olumsuz bir süreç haline geliyor. Yani popülizm, kitleleri kullanma araçlarıyla, iktidarı kontrol etme hedefleriyle ve rejim değişikliği gerçekleştirme sonuçlarıyla bütünleşmiş, yapıcı olmayan bir siyasi yaklaşım oluyor.

Dolayısıyla popülizm, popülist bireyin ve toplumun psikolojisine bağlı sosyo-politik bir olgudur. Tipik bir popülist, popülist erişimlerin olumlu

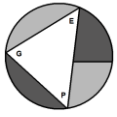
ya da olumsuz olmasına bakılmaksızın, kendisine büyük bir ivme ve hedeflerine ulaşma konusunda büyük bir yetenek kazandıran bir kişiliğe ve psikolojik özelliklere sahiptir. Popülist, kitleleri harekete geçirme ve yönlendirme bağlamında kendi fikirlerini geliştirme sanatında ustadır.

Bastırılmış duygu ve düşüncelerin olağanüstü enerjiye dönüşmesi popülist dürtüyü açıklayabilir. Alfred Adler'in teorisi bu hipotezin tanımlarından birini sağlar; bu, düşük benlik saygısının üstünlük duygusuna dönüşmesi ve bireyin bu üstünlüğü elde etme çabasına dönüşmesidir. Psikolojik savunmanın 'ikame' (Yerine koyma) mekanizması, popülist dürtüler için başka bir açıklama sağlar; böylece düşük özsaygı hissinin (aşağılık kompleksi), kazanma yoluyla daha yüksek özsaygı duygusu arayışıyla yer değiştirebilir. Her iki durumda da, benlik saygısı (özsaygı) bireyde hemen hemen sabit bir durum olduğundan, düşük benlik saygısı hissi, bireyin sürekli olarak bir üstünlük duygusu (yüksek benlik saygısı) aramasını gerektirir; bu aynı zamanda kazanımın sürekliliği olması anlamına da gelir.

Erdoğan'ın eğitim tarihi

Erdoğan, 1960 yılında İstanbul'un Kasımpaşa semtindeki Piyalepaşa I lkokuluna gitti ve 1965'te mezun oldu. Fatih semtindeki İstanbul İmam Hatip Okulu'na (İH) yatılı olarak girdi ve okulu 1973'te tamamladı.

O dönemde İH'de eğitim süresi yedi yıldır ve bu süre iki aşamaya bölünmüştü; dört yıl orta aşama, üç yıl ise lise aşaması. 1971 yılında dört yıllık İH orta aşaması kaldırılarak üç yıllık İH yüksek aşaması dört yıla

çıkarılarak İH eğitiminin süresi dört yıla indirildi. Erdoğan İH okulunu sekiz yılda tamamladı (Çelik 2016: 521). Bu, Erdoğan'ın en az bir yıl başarısız olduğu anlamına geliyor.

O dönemde Türkiye'de İmam Hatip Okulu'ndan alınan diploma, genel lise diplomasına denk değildi. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı elektronik sayfasında yayınlanan resmi biyografisine göre Erdoğan, 1973 yılında Eyyub Lisesi'nde İmam Hatip'ten alınan diplomanın genel diplomaya denkleştirilmesini gerektiren ek ders sınavlarını geçmişti. (Başkanlık web sitesi—bkz. Referanslara).

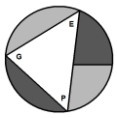
Cumhurbaşkanlığı internet sitesinde hem Türkçe hem de İngilizce olarak yayınlanan Erdoğan'ın resmi biyografisine göre, 1981 yılında Marmara Üniversitesi'nden mezun olmuştur. Bu, Erdoğan'ın üniversite eğitimini sekiz yılda tamamladığı anlamına gelmektedir (Aynı kaynak).

Erdoğan'ın eğitim (okul) biyografisinin tamamında pek çok belirsizlik var ve dağıtılmak üzere sunduğu belgeleri açıkça geçersiz kılan belirgin kusurlar vardır. Konu şu başlıklar altında incelenebilir:

- Eğitim tarihindeki tutarsızlıklar;
- Eleştiriler ve şikayetler;
- Yayımlanan belgelerdeki eksiklikler ve hatalar.

Eğitim tarihindeki tutarsızlıklar

Eğer Erdoğan'ın İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'ne girdiği yönündeki iddiası doğruysa, bu akademinin Marmara Üniversitesi'nin

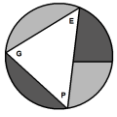

internet sayfasında yayınlanan geçmişine göre Erdoğan bir fakülte değil, bir enstitüde okumuş. Çünkü İstanbul Akademisi, Erdoğan'ın üniversiteye katıldığını iddia ettiği 1972-1974 yılları arasında enstitüler açmış ve bu enstitüler 1977-1978 akademik aşamasında fakültelere dönüşmüştür (Marmara Üniversitesi 2022).

İlginçtir ki Erdoğan üniversite eğitimi hakkında çok az konuştu. Eğitiminin büyük bir kısmına ve yayınladığı belgelere yöneltilen yüzlerce eleştiriye cevap vermemiştir, birkaçına yeterli olmayan verdiği cevaplar dışında. Üstelik İmam Hatip Okulu'ndan aldığı diplomaya denk olacak lisans eğitimi ve sınavları hakkında da net ve güvenilir bir bilgi yok. Bazı kaynaklara göre Erdoğan İmam Hatip okulunda da parlak bir öğrenci değildi (Çakır ve Calmuk 2001: 19).

Türkiye'de her okulun öğrencilerinin tüm notlarını, değerlendirmelerini ve kayıtlarını saklaması alışılmış bir durumdur. Burada ortaya çıkan soru, Erdoğan'ın eğitim gördüğü okulların neden kendisiyle ilgili belgeleri hiç yayınlamadığıdır. Öğrencileri bir ülkenin başkanı olan veya başka bir yüksek görev üstlenen okulların, o öğrencinin karnelerini, okul notlarını, sertifikalarını büyük bir gururla yayınlayacağı bilinmektedir. Bunun diğer Türk siyasetçilerle bunun olmasına rağmen Erdoğan'la bu gerçekleşmedi.

Erdoğan'ın eğitimiyle ilgili yayımlanan bilgilerden 1973 yılında İmam Hatip Okulu'ndan mezun olduğu, diplomasını denkleştirmek için çalışıp sınavları geçtiği, ardından üniversite sınavlarına çalıştığı, sınavları geçip aynı yıl diğer kaynaklara göre ertesi yıl üniversiteye girdi. Bu aşamalar çok fazla hazırlık, resmi çalışma süresi ve aslında aynı yıl veya bir yılda tamamlanamayacak birçok sınav gerektirir. İmam Hatip

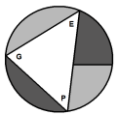

diplomasının genel lise diplomasına eşleştirilmesi için Erdoğan'ın Eyüp Lisesi'nde bir yıl daha ders alması ve sınavları geçmesi gerekiyordu. Dolayısıyla 1973 hatta 1974 yılında Erdoğan'ın üniversiteye girmesi mümkün değildir (Birgün 2021).

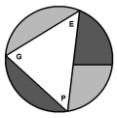
Üstelik İmam Hatip Okulu kayıtlarına göre Erdoğan, o dönemde Arapça ve Kur'an derslerinde final sınavlarında başarılı olamamıştı, bu da o dönemde ek süre gerektiriyordu (Dundar 2007). Ancak ne Erdoğan tarafından ne de başka bir güvenilir kaynaktan Erdoğan'ın Eyyüp Lisesi'nden denklik diploması aldığını kanıtlayan tek bir belge sunulmadı.

Erdoğan iddia ettiği üniversite eğitimini sekiz yılda tamamlamışken, o zamanki Üniversite Kanunu'nun 54. maddesine göre üniversite öğrencisi, resmi eğitim süresinin bir buçuk katı sürede mezun olmazsa üniversiteyle ilişkisi kesiliyordu. İktisadi ve Ticari İlimler Enstitüsü'ndeki öğrenim süresi üç yıldır ve hatta Erdoğan'ın iddia ettiği gibi eğitim süresi dört yıl olsa bile Erdoğan'ın fakülteden ihraç edilmesi gerekirdi (Sözcü 2016; Cumhuriyet 2015). Erdoğan'ın Türkiye Anayasasını değiştirmek için yeterli parlamento yetkisini elde etmesi üzerine cumhurbaşkanı adayının üniversite eğitimine ilişkin maddenin dört yıl şartı kaldırılarak değiştirildiğini belirtmek gerekir (İleri Haber sitesi 2016).

Erdoğan, Aksaray Ticari İlimler Fakültesi'nden 1981 yılında mezun olduğunu iddia ediyor. Ancak Erdoğan'ın bu çalışmaya katılıp tamamladığı konusunda güvenilir bir kanıt bulunmuyor ve Erdoğan'ın eğitim aşamaları hakkında yayımlanan belgeler hatalarla dolu (Ekte Fotoğraf 1-5). İşte Erdoğan'ın iddialarını çürüten bazı notlar:

- Türk siyasetçileri ve Türk basını, üniversitede okurken çektiği iddia edilen tek bir fotoğrafı bile yayınlaması için Erdoğan'a meydan okumasına rağmen ne Erdoğan ne de okul arkadaşları tarafından üniversitedeyken çekilmiş hiçbir fotoğrafı yayınlanmadı.
- Erdoğan'ın Aksaray Ticari İlimler Fakültesi'nden mezun olmasıyla ilgili yeterli ve güvenilir bilgi veren Erdoğan'ın bir okul arşadaı yoktur.
- Birçok öğrenci aynı fakülteden ve aynı akademik dönemde mezun oldu ve öğrenimleri sırasında Erdoğan'ı tanımadıklarını söylüyorlar (Çolasan 2014).
- Erdoğan görsel-işitsel basında ilkökul dönemini ve İmam Hatip Lisesi'ndeki eğitimini coşkulu bir şekilde anlatıyor ancak üniversite hayatından hiç bahsetmiyor. Özellikle kendisine bağılı medyada yer alan televizyon programlarında kendisiyle röportaj yapanların, ilk ve orta okul aşamalarını ele almalarına rağmen üniversite hayatıyla ilgili kendisine soru sormamaları dikkat çekicidir (Beyaz TV 2013).
- Kendisine yöneltilen en basit eleştiriden dolayı binlerce dava açan Erdoğan, mezuniyet belgelerinin sahte olduğunu yazan, söyleyen çok sayıda olan hiç kimseye dava açmadı.
- 11 Aralık 2007'den 11 Aralık 2011'e kadar görev yaptığı Yüksek Öğretim Kurulu'nun eski başkanı Yusuf Ziya Özcan, Konseyin başkanırken Erdoğan'ın üniversite diplomasını aradığını ama bulamadığını söyledi (Duvar 2023).
- Refah Partisi'nin 1994 dosyalarına göre, Erdoğan partinin adayı olup İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçimini kazandığında, Erdoğan "1974-1975" döneminde üniversiteye gittiği ve 1979'da mezun olmdüğü belirtilmektedir. Ancak Erdoğan 1981'de mezun olduğunu iddia ediyor. (Odatv 2016).

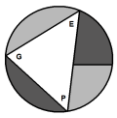
Erdoğan'ın sigorta kayıtları fakültede okuduğunu iddia ettiği yıllarda İstanbul Elektrik Tramvay ve Tünel İşletmeleri'nde (İETT) tam zamanlı çalıştığını gösteriyor (Yalçın 2014: 57; Odatv 2015).

Cumhurbaşkanlığı internet sitesinde yayınlanan Erdoğan'ın biyografisinin İngilizce versiyonunda Erdoğan'ın İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nden mezun olduğu belirtilirken (Cumhurbaşkanlığı internet sitesi İngilizcedir), aynı sitedeki Türkçe versiyonunda ise İktisadi ve Ticari Bilimler Fakültesi olan başka bir uzmanlıktan bahsedilmektedir (Cumhurbaşkanlığı web sitesi Türkçe; bkz. Fotoğraf 10).

Eleştiriler ve şikayetler

Cumhurbaşkanları ve başbakanların eğitim aşamalarına ilişkin değerlendirmeleri, öğretmenlerin izlenimleri, raporları ve aldıkları notlar kendileri tarafından ya da resmi ya da gayri resmi kaynaklar tarafından açıklanmış olsa da Erdoğan'da bunlar olmadı. Erdoğan'ın iddia edilen üniversite diplomasına ilişkin üç belge yayımlandı (Fotoğraf 1, 2, 4), bunlardan ikisi Marmara Üniversitesi'nin iki rektörü tarafından onaylandı, diğeri ise Türk basınında yayınlandı. Bütün bu belgeler bariz ve ciddi hatalar içermektedir.

Erdoğan'ın eğitim sertifikalarının meşruluğuna ilişkin şüpheler, Erdoğan'ın Türk Anayasasında değişiklik yapma girişimleriyle ve kendisini cumhurbaşkanı adayı ilan ettiğinde her zaman gündeme geldi. Bunlardan ilki 2007 yılında Profesör Ergun Özbudun'un Erdoğan'a özel bir anayasa hazırladığını açıklamasıydı (Odatv 2014). Bu

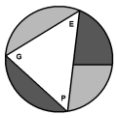

açıklamadan sonra anayasa değişikliği konuşmaları durduğunda onunla birlikte Erdoğan'ın üniversite diplomasına sahip olmadığı tartışması da sona erdi.

2014 yılında Erdoğan'ın cumhurbaşkanlığı seçimine adaylığını açıklamasıyla birlikte Erdoğan'ın üniversite mezunu olup olmadığı tartışmaları yeniden alevlendi. Bu sorunun önemli olmasının nedenise, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığına aday olmanın temel şartlarından biri dört yıllık üniversite mezunu olmaktır.

Çok sayıda şikâyet arasında yanıtız kalan Milletvekili Ali Öztürk'ün TBMM Başkanlığı'na sunduğu meclis sorgusu talebiydi (Birgün 2016). Bir diğer Milletvekili Barış Yarkadaş ise konuyla ilgili şunları söyledi: “Davutoğlu'na (Başbakan) sordum yanıt gelmedi. Marmara Üniversitesi'ne bilgi edinme için başvurdum. Bana bu konuda bir önceki dönem milletvekili olan Ali Rıza Öztürk'e yanıt verdiklerini ve konunun alenileştüğünü söylediler. Ama maalesef yanıt gayet muğlak. Bilgi Edinme Üst Kurulu'na başvurdum. Bu ayın 12'si ya da 15'inde yanıt gelmesini bekliyorum” (Hacaloğlu 2016).

Erdoğan'ın üniversite mezunu olup olmadığı yönündeki tartışmalara ilk resmi yanıt, bu tür konulara müdahale etme sorumluluğu olmayan bir kaynaktan geldi. 24 Nisan 2014'te konuya müdahale eden Marmara Üniversitesi Rektörü Zafer Gül, Erdoğan'ın üniversite mezunu olmadığını iddia eden siyasilere ve medyaya tepki olarak kişisel Twitter hesabından bir açıklama yaptı. Gül, Erdoğan'ın geçici mezuniyet belgesi adını verdiği, sahte olduğu konusunda net izlenim veren kusur ve eksiklikler içeren belgeyi (Fotoğraf 1) yayınladı. Bilinmelidir ki Rektör Zafer Gül, Adalet ve Kalkınma Partisi'nin (AKP) Erdoğan'dan sonra

ikinci otoritesi ve dönemin Cumhurbaşkanı Abdullah Gül tarafından atanmıştır. (Fırat 2016; Odatv 2014, 2015).

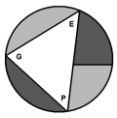
İstanbul Beşinci Anadolu Ceza Mahkemesi, Erdoğan'ın üniversite diplomasına ilişkin daha fazla soruşturma yapılmasını önlemek amacıyla 18 Temmuz 2014'te Marmara Üniversitesi'nin sertifika arşivine erişimin engellenmesine karar verdi (Birgun 2016).

Bu arada, dönemin Milli Hareket Partisi Meclis Grup Başkanvekili Profesör Yusuf Halaçoğlu, rektör Gül'ün yayınladığı Erdoğan'ın geçici mezuniyet belgesini (Fotoğraf 1) ve Erdoğan'ın diplomasının bir duplikatasını yayınladı (Fotoğraf 2 ve 3). Aksaray İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi, Ticari Bilimler enstitüsünde eğitim süresinin üç yıl olduğunu ve bu durumun Erdoğan'ı Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı olmaya uygun hale getirmediğini vurguladı (Sözcü 2016B).

Erdoğan'ın hayatıyla ilgili çeşitli makaleler ve bir kitap yazar araştırmacı yazar Ergün Poyraz, 17 Eylül 2015'te ilk kez Erdoğan'ın diplomasının başka bir duplikatasını (Fotoğraf 4, 5) yayınladı ve Erdoğan'a ait yayınlanan her üç belgenin (Photo 1, 2, 4) ne zaman, neden ve nasıl düzenlendiklerini anlattı (Odatv 2015).

10 Haziran 2016'da Erdoğan'ın iddia edilen üniversite diplomasının bu ikinci duplikatası (Foto 4) Halkların Demokratik Partisi'nin (HDP) Twitter hesabında şu notla yayınlandı: "Başvurumuz üzerine, YSK tarafından iletilen noter onaylı diploma örneğini paylaşıyoruz" (HDP 2016).

Halkın Kurtuluş Partisi, 28 Eylül 2015'te yüksek seçim kuruluna, Erdoğan'ın sahte üniversite diplomasına dayanarak Erdoğan'ın cumhurbaşkanlığı

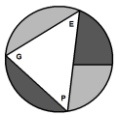
seçimlerine adaylığını onayladığı gerekçesiyle cumhurbaşkanının görevden alınmasını talep eden bir başvuru yaptı. (Sözcü 2015).

Erdoğan'a üniversite diplomasını ibraz etme zorunluluğu ve geçersiz kılabacak hatalar içeren belgelerinin doğruluğunun kanıtlanması konusunda devlet kurumlarına iletilen resmi ve gayri resmi şikâyetlerin hiçbirini makul bir şekilde yanıtlanmadı.

Erdoğan'ın, Türkiye'nin laik sistemine İslami bir zihniyetin dayatmaya yönelik adımlarını hızlandırması ve despotluğa doğru sabit yürüyüşüyle birlikte, 2016 yılında Erdoğan kendi yetkilerini büyük ölçüde artırmak amacıyla Türk Anayasasını başkanlık diktatörlüğüne doğru değiştirme hazırlıklarına başladı.

Türk medyasında ve Türk siyasetçiler ve aydınlar arasında Erdoğan'ın üniversite diploması olup olmadığı ve Erdoğan'ın yayınlanmış ve devlet dairelerine sunduğu belgelere ilişkin şüpheler yeniden alevlendi. Bir kez daha, milletvekillerinin Meclis Başkanlığı'na yaptığı şikâyetler de dahil olmak üzere, Erdoğan'ın belgelerinin meşruluğunun teyit edilmesi için yetkili makamlara şikâyetler iletmeye başladı; örneğin:

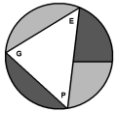
- Nisan 2016'da Ankara Milletvekili Ali Haydar Hakverdi, Erdoğan'ın üniversite diplomasına ilişkin bilgi almak için Marmara Üniversitesi yönetimine talepte bulundu. Haziran 2016'da Hakverdi, Erdoğan'ın üniversite diplomasının geçerliliğine ilişkin yeniden meclis soruşturması talebinde bulundu (Birgun 2016).
- Haziran 2016'da İstanbul milletvekili Barış Yarkadaş, Erdoğan'ın üniversite diplomasının geçerliliğine ilişkin meclis soruşturması talebinde bulundu (Hacaloğlu 2016).

- Haziran 2016'da Türkiye Hakimler ve Savcılar Birliği eski başkanı Ömer Faruk Eminağaoğlu, Erdoğan'ın konseye sunduğu üniversite diplomasının araştırılması için yüksek seçim kuruluna talepte bulundu. Kurul oybirliğiyle talebi reddetti (Sözcü 2016C).
- Aynı ay Eminağaoğlu, Marmara Üniversitesi Rektörü'ne yasa dışı davranış, görev gereklerini yerine getirmeme ve görevi kötüye kullanma suçlamasıyla dava açtı (Cumhuriyet 2016).
- Temmuz 2017'de Halkın Kurtuluş Partisi, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın üniversite belgesinde sahtecilik yapıldığı iddiasını Anayasa Mahkemesi'ne taşıdı (HKP 2017). Parti ayrıca, Erdoğan'ın üniversite diplomasına ilişkin bilgi almak üzere, başta Marmara Üniversitesi olmak üzere çeşitli makamlara çeşitli taleplerde bulundu.

Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkan Yardımcısı Tur Yıldız Biçer, 10 Ekim 2016'da Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na gensoru sundu ve şu soruyu sordu: Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın yedek subay olarak görev yapapması için Türk Silahlı Kuvvetleri'ne sunduğu diploma nedir? Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı soruyla ilgili belgelerin imha edildiği yanıtını verdi (Haber sitesi 2016; bkz. Ekteki Fotoğraf 6).

Ya hemen reddedildi ya da konunun soruşturulamayacağına dair mazeretler sunularak, tüm şikayetler sonuçsuz kaldı. Ardından, 30 Nisan 2018'de Yüksek Seçim Kurulu, cumhurbaşkanlığı ve parlamento seçimlerine aday olanların üniversite diplomasını noterden tasdik etme zorunluluğunu kaldırdığında, Erdoğan'ın diplomasının incelenmesini engelleyen yasal adım geldi. Çünkü Erdoğan'ın yasal olarak belgelenmiş bir üniversite diploması yoktu. 2 Mayıs 2018'de milletvekili Mehmet Tüm, meclis tartışmasında şu soruyu sordu "Yüksek Seçim Kurulu'nun

bu kararı Cumhurbaşkanı Erdoğan lehine mi alındı?” (Ahval 2018; bkz. Ekteki Fotoğraf 7).

Erdoğan'ın yayınlanan belgelerindeki eksiklikler ve hatalar

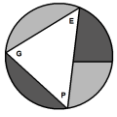
Görünen o ki Erdoğan'ın çok gerekli olmadıkça ve uzmanlık alanı dışında olmadıkça mezuniyet belgesine ihtiyacı yoktu ve her defasında bir önceki belgeden başka bir belge sunmuştur. Ayrıca Erdoğan'ın zorunlu askerlik zamanı geldiğinde ilk kez mezuniyet belgesine ihtiyaç duyduğu, askerlik süresini kısaltmak ve yedek subay olabilmek için sözde geçici mezuniyet belgesi getirdiği de görülüyor (Foto 1). Daha sonra Erdoğan iki kez daha mezuniyet belgesi getirmiştir. İlki 1994 yılında İstanbul belediye başkanlığına aday olduğunda ve ilk duplikatayı getirdi (Fotoğraf 2). İkincisi ise Erdoğan'ın 2014 yılında Türkiye Cumhuriyeti cumhurbaşkanlığına aday olmayı planladığı zamandı ve o zaman ikinci duplikatayı getirdi (Foto 4).

Erdoğan'ın üniversiteden mezun olmasına ilişkin yayımlanan belgeler şunlar:

1. Geçici mezuniyet belgesi;
2. İlk duplikata;
3. İkinci duplikata.

1. Geçici Mezuniyet Belgesi (Fotoğraf 1)

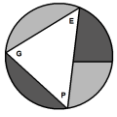
Bu belge, Nisan 2016'da ciddi hatalar içermesine rağmen Erdoğan'ın geçici mezuniyet belgesi olduğunu iddia eden Marmara Üniversitesi Rektörü Zafer Gül tarafından sunuldu.

Geçici Mezuniyet Belgesi bir üniversite diploması değildir, daha doğrusu orijinal diploması henüz tamamlanmamış bir sertifikaya ihtiyacı olan mezuna verilen bir belgedir. Geçici Mezuniyet Belgesi, Marmara Üniversitesi'ne göre altı ay süreyle geçerlidir (Marmara Üniversitesi 2023, Marmara Üniversitesi 2018). Geçici mezuniyet belgesinin verildiği kurumun, verildiğinde belgenin aslını talep etmesi olağandır.

Bu belge rektör Gül tarafından yayımlanmadan önce kimsenin bundan haberi yoktu. Bu belgenin orijinal kopyasına gelince, onu kimse görmedi. Eylül 2015'te Ulusal Parti genel başkanı ve gazeteci Gökçe Fırat, Erdoğan'ın bu belgeyi yedek subay olarak askerlik görevini yerine getirmek için kullanmış olabileceğini yazmıştı, aksi halde muvazzaf asker olarak görev yapması gerekiyordu (Fırat 2016). Yukarıda da belirttiğimiz gibi Milletvekili Bicer, TBMM Başkanlığı'na Erdoğan'ın askerlik için hangi üniversite diplomasını kullandığının araştırılması yönünde talepte bulunmuş, ancak bu talepten bir sonuca varılamamıştı.

Marmara Üniversitesi Rektörü bu belgenin gerçekliğini savundu. Bu tür belgelerin (sertifikaların), özellikle de başbakan gibi üst düzey devlet görevlilerine ilişkin belgelerin geçerliliğini savunmanın üniversite rektörünün sorumluluğunda olmadığını belirtmek gerekir. Her ülkede, resmî belgelerin gerçekliğini doğrulamaktan veya belgelerdeki sahtekarlıkları tespit etmekten sorumlu uzmanlaşmış kurumlar bulunmaktadır. Yukarıda da değinildiği üzere Hakimler ve Savcılar Birliği'nin eski başkanlarından biri bu bağlamda Marmara Üniversitesi Rektörü'ne dava açmıştı (Cumhuriyet 2016). Ayrıca belgede birçok ciddi

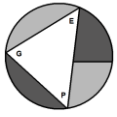
hata bulunmaktadır ve üniversite rektörü iddiasını doğrulayacak herhangi bir kanıt sunmadı.

Gül, herhangi bir kaynağa başvurmadan Erdoğan'ın üniversitede 4 yıl okuduğunu belirtti. Buna karşın Türk akademik otoriteleri Erdoğan'ın eğitim süresinin üç yıl olduğu bir enstitüde eğitim gördüğünü iddia ediyor (Sözcü 2016B; Cumhuriyet 2016B).

Erdoğan'ın aynı fakültede sınıf arkadaşı olduğunu iddia eden bir diğer Marmara Üniversitesi Rektörü Muhammed Emin Arat ise otobiyografisinde Erdoğan gibi Marmara Üniversitesi'nden mezun olduğunu değil, İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'nden mezun olduğunu yazıyor. (Arat Biyografi, Marmara Üniversitesi web sitesi).

Erdoğan'ın bu geçici mezuniyet belgesindeki önemli hatalara gelince, özellikle başka bir orijinal belgeyle karşılaştırıldığında (Foto 8):

- Belgenin tasarımı ve başlığı, geçici mezuniyet belgesinin tasarımı veya başlığı değil, normal mezuniyet belgesinin tasarımı ve başlığıdır. Geçici mezuniyet belgesinin geçici mezuniyet belgesi başlığıyla ve başka bir tasarımla olması gerekmektedir (Zileli 2023).
- Bu belgenin üzerinde Erdoğan'ın el yazısıyla "Geçici mezuniyet belgemin aslını elden aldım" ibaresi yer alıyor ve bu ibare Erdoğan'ın imzasıyla imzalanıyor. Belge sahibinin herhangi bir geçici mezuniyet belgesine bu tür ifadeler yazması hukuka aykırı olduğu gibi, yazının içeriği de yanlıştır. 'Geçici mezuniyet belgesinin aslı' diye bir belge yoktur.
- Böyle bir belgede zorunlu olan belgenin sahibinin (Erdoğan) fotoğrafı bulunmamaktadır.

- Belgeyi veren okulun damgası bulunmamaktadır. Bu aynı zamanda zorunludur.
- Dekanın imzası sahtedir.

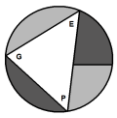
2016 yılının ortalarında Erdoğan yanlısı basın, Erdoğan'ın askerliği sırasında çekildiğini iddia ederek, bir grup yedek subay arasında yedek subay üniformasıyla çekilmiş bir dizi fotoğraf yayınladı. Erdoğan'ın bu fotoğraflarını yayınlamanın amacı, Türk kamuoyunu bunların Erdoğan'ın dört yıllık üniversite mezunu olduğunun kanıtı olduğuna inandırmaktı (Gökdemir 2016).

Tekrarlamak gerekirse Erdoğan askere gittiğinde geçici mezuniyet belgesini kullanmıştı (Fırat 2016). Erdoğan'ın geçici mezuniyet belgesine göre, İktisadi ve Ticari İlimler Fakültesi'nden 3 Nisan 1981'de mezun olmuş, 1982 yılının Mart ayında askere gitmiştir (Yalçın 2014: 86). Bu, Erdoğan'ın askere gittiğinde geçici mezuniyet belgesinin artık geçerli olmadığı anlamına geliyor. Yukarıda belirtildiği gibi geçici mezuniyet belgesi yalnızca altı ay geçerlidir (Marmara Üniversitesi 2018).

Yukarıda sunulan gerçeklere göre Erdoğan'a ait olan bu geçici mezuniyet belgesi geçersizdir ve sahtedir.

2. İlk duplikata (Fotoğraf 2, 3)

Marmara Üniversitesi'ne göre duplikata tanımı şu şekildedir: "Asıl sertifikanın kaybolması, yırtılması veya kullanılamaz hale gelecek derecede hasar görmesi halinde, yeni bir formatta yeni tasarımda duplikata düzenlenir. Diploma numarasının aslının kopyanın üzerine yazılması

gerekmektedir. Duplikata başvurusunda bulunacak adayların, mezunlara ait iki adet fotoğraf ve hasar görmüş veya yırtılmış sertifikalarını eklemeleri gerekmektedir. Duplikata'nın imza ve onay kısmına imza sahiplerinin adresi, adı, soyadı ve mesleği, asıl belgede olduğu gibi imzasız olarak yazılır" (Arat Biyografi, Marmara Üniversitesi 2018).

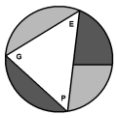
Bu duplikata 2014'te ortaya çıkmış, araştırmacı yazar Ergun Poyraz Eylül 2015'te Facebook ve Twitter hesaplarında bu duplikatayı yayınlayarak ne zaman ve neden düzenlendiğini açıkladı. Poyraz'a ve çeşitli kaynaklara göre 1994 yılında Erdoğan'ın kazandığı İstanbul belediye başkanlığı seçimlerinde kullanılmak üzere bu duplikata hazırlanmıştır (Poyraz 2015).

Erdoğan'ın bu ilk üniversite diploma duplikatasında birkaç önemli hatalar vardır:

- Erdoğan, bu duplikatada yazıldığı gibi ne Marmara Üniversitesi'nden ne de Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nden mezun olmuştur. Erdoğan'ın geçersiz geçici mezuniyet belgesinde yazılan 1981'de, Marmara Üniversitesi kurulmamıştı.

Üstelik Erdoğan iddia ettiği gibi gerçekten bir fakülteden mezun olmuştaysa, kendi sunduğu geçersiz Geçici mezuniyet belgesine göre, İdari Bilimler Fakültesi'nden değil, Marmara Üniversitesi'nden değil, İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi ticari bilimler fakültesi'nden mezun olmuştur (Fotoğraf 1).

Görünen o ki, Belediye başkanlığı ve siyasi alan idarecilik alanları olduğu için, idarecilik uzmanlığı Erdoğan'a daha uygun görülmüştür; böylece ticaret uzmanlığının yerini idarecilik uzmanlığı konulmuştur.

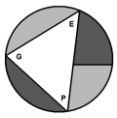

- Mezunlara, Marmara Üniversitesi şartları uyarınca üniversite diplomasının duplikatasının verilmesi:

- o Orijinal sertifikanın kaybolması, yırtılması veya kullanılmaz hale gelecek kadar hasar görmüş olması gerekmektedir. Birinci ihtimalde belge aslının kaybolduğu haberinin o tarihte bir gazetede yayımlanması, ikinci ihtimalde ise zarar görmüş belge aslının ibraz edilmesi gerekmektedir. Her iki durumda da Erdoğan'ın gerekli delilleri sağladığına dair bir bilgi yok.
- o Orijinal sertifika numarasının duplikatada yazılması gerekmektedir. Ama Erdoğan'ın orijinal belgesi yok. Hatta bu duplikatadaki numara bile Erdoğan'ın üniversite eğitimi aldığı iddiasıyla sunduğu tek belge olan geçersiz geçici mezuniyet belgesindeki numarayla aynı değil.
- o Sertifika sahibinin duplikatada fotoğrafı bulunmalıdır. Bu duplikatada Erdoğan'ın fotoğrafı yok.
- o Orijinal belgenin imza ve onay bölümlerine imza sahiplerinin adresi, adı, soyadı ve mesleği imzasız olarak duplikatada yazılmalıdır. Ancak:
 - İmzacıların adresini, adını, soyadını ve mesleğini gösteren orijinal bir belgenin Erdoğan'da bulunmamaktadır;
 - Erdoğan'ın bu duplikatasındaki rektör ve dekanın isimleri, Erdoğan'ın kanuna aykırı bir şekilde orijinal belgesi olarak kullandığı geçersiz geçici mezuniyet belgesindeki isimlerle aynı değildir.

3. İkinci duplikata (Fotoğraf 4, 5)

Erdoğan'ın neden ikinci bir duplikataya ihtiyaç duyduğu belli değil. İlk duplikata ile bu duplikata arasındaki yalnız iki temel fark vardır, tasarım

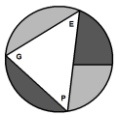

farkı ve bu ikinci duplikatada fakülte dekanı ve üniversite rektörünün imzalarının bulunmasıdır. Yukarıda da belirtildiği gibi, Marmara Üniversitesi'ne göre duplikata üzerinde imza bulunmaması gerekmektedir.

3 Haziran 2016'da Marmara Üniversitesi İkinci Rektörü Mehmet Emin Arat, üniversitenin internet sitesinde kendi imzasını taşıyan dört sayfalık bir bildiri yayınlayarak Erdoğan'ın neredeyse eksiksiz, birçok çelişki ve yanlışlık içeren eğitim biyografisini sundu. Açıklamada Erdoğan'ın iddia edilen üniversite diplomasına ilişkin belgelerin gerçekliği Arat tarafından desteklendi. Arat'a göre bu kopya 1 Nisan 2011'de (Arat 2016) verilmiştir.

Erdoğan'ın eğitim kariyerine ilişkin bu kapsamlı raporun yazımına, Marmara Üniversitesi Rektörü Mehmet Emin Arat'la birlikte Erdoğan'ın da katıldığı anlaşılmaktadır. Çünkü Arat, Erdoğan hakkındaki raporunu yayınladığında, Erdoğan Marmara Üniversitesi'ndeydi ve orada konuşma yaptı. Erdoğan konuşmasında sanki üniversitenin akademik kadrosuna her ne şekilde olursa olsun kendisine üniversite diploması hazırlamalarını emrediyormuş gibi konuştu. Erdoğan'ın söyledikleri şöyle: "Bugünlerde diploması var mı yok mu diye tartışma başlattılar. Arşivden çıkartın şunları, yayınlayacak mısınız ne yapacaksınız yapın da zaten benim söylediklerime inanmıyorlar. Belki rektör çıkarsa yayınlarlar. Okulumuz zaten gereken açıklamayı yaptı" (T24 2016).

Ayrıca üniversite rektörü (Arat), açıklamasında Erdoğan'ın üniversite mezuniyeti iddiasıyla ilgili verdiği bazı spesifik bilgilere de yer verdi. Açıklamada, Erdoğan'ın eğitim biyografisine ilişkin birçok ayrıntılı ve özel bilgilere de yer verildi; zira bu bilgiler yalnızca kişinin yakınları

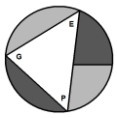

tarafından bilinebilir ya da bizzat kişi bu bilgiyi doğrudan diğerine verir (Aynı kaynak).

Erdoğan'ın üniversite diplomasının bu ikinci duplikatası 2011 yılında hazırlandığında, Nisan 2014'te ilk açıklamayı yayınlayan ve Erdoğan'ın şüpheli belgelerinin doğruluğunu destekleyen Marmara Üniversitesi Rektörü Zafer Gül'dü. Gül'ün o dönemdeki vekili, 2014 yılında Marmara Üniversitesi rektörü atanan ve Erdoğan'ın iddia edilen belgelerinin gerçekliğini destekleyen ikinci uzun açıklamayı Haziran 2016'da yayınlayan Mehmet Emin Arat'tı. Üniversite rektörlerinin atamalarının ağırlıklı olarak Erdoğan tarafından yapıldığını ve halen de yapılmakta olduğunu unutulmamalıdır.

Marmara Üniversitesi Rektörü Muhammed Emin Arat'ın, Erdoğan'ın üniversite diplomasına sahip olduğu iddiasıyla ilgili açıklamasına ilişkin bazı yorumlar şöyle:

- Arat, Erdoğan'ın eğitime yönelik tüm eleştirileri asılsız ve gerçeklerle çelişkili olarak nitelendirdi. Arat, eski üniversite rektörü Zafer Gül'ün açıklamasında olduğu gibi iddialarını destekleyecek veya Erdoğan'ın tüm eğitim aşamalarına yönelik çok sayıda ciddi eleştirinin geçersizliğini kanıtlayacak hiçbir kanıt sunmadı.
- Arat, Erdoğan'ın 41 dersten iyi bir notla mezun olduğunu iddia etti. Bu durum, Erdoğan'ın eğitimini sekiz yılda tamamladığı gerçeğiyle çelişiyor. Arat, iddiasını kanıtlayacak herhangi bir belge de vermedi ve böyle bir iddiayı destekleyen hiçbir yayın, tarafsız ya da bağımsız bir kaynak da yok.
- Arat, Erdoğan'ın ticari bölümden değil, idari bölümden mezun olduğunu söylüyor. Bu doğru değil. Arat'ın bizzat dayandığı ve

Erdoğan'ın üniversite diplomasına ilişkin diğer tüm belgelerin dayandığı geçersiz geçici mezuniyet belgesine göre Erdoğan'ın Ticari İlimler Bölümü'nden mezun olduğu kanıtlanıyor (Foto 1).

- İlk duplikatada olduğu gibi bu duplikatada adı geçen rektör ve dekan isimleri, Erdoğan'ın geçersiz geçici mezuniyet belgesindeki isimlerle aynı değildir.

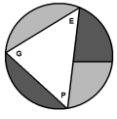
- Erdoğan'ın Arat'ın kendisiyle aynı fakülteden mezun olduğunu iddia ettiği biliniyor. Arat, Erdoğan'ın eğitim biyografisinde Marmara Üniversitesi İktisadi ve Ticari Bilimler Fakültesi'nden mezun olduğunu belirtmesini savunuyor. Ancak Arat'ın kendisi kendi biyografisinde İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi mezunu olduğunu yazıyor (Arat biyografisi).

- 2011 yılında, Marmara Üniversitesi, Erdoğan'ın üniversite diplomasının bir takım önemli hatalar içeren bu ikinci duplikatasını verdiğinde, Arat üniversitenin Rektör Yardımcısıydı (Aynı kaynak).

- Arat'ın 2013 yılında Marmara Üniversitesi'nde Rektör Yardımcısı olduğu dönemde, üniversite Erdoğan'a siyasal bilimler alanında fahri doktora unvanı vermişti.

- Erdoğan, 2014 yılında Arat'ı Marmara Üniversitesi Rektörü olarak atadı (Aynı kaynak).

Erdoğan'ın bu ikinci duplikatası, noter tarafından tasdik edildi. Ancak bu tasdik, orijinal belge görünmeden yapılamaz. Çünkü tasdik ederken noterin asıl belgeyi görmesi ve tasdik belgesinin arkasına asıl belge ile aynı olduğunu yazması gerekiyor. Ancak asıl belge olmadan noter, tasdik belgesinin üzerine "Aslının aynısı gibidir" yazarak duplikatayı tasdik etmiştir.

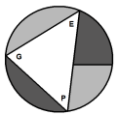
Türkiye Noterler Birliği, bu ikinci duplikatayı tasdik eden noterlik çalışanına uyarı cezası verdi. Erdoğan, hatalarla dolu ve hukuka aykırı olarak noter tarafından tasdik edilen bu duplikatayı, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı adayı olarak yüksek seçim kuruluna sundu ve kurul tarafından kabuledildi. Erdoğan'ın adaylığının reddedilmesi veya belgelerinin gerçekliğinin araştırılması talebiyle yüksek seçim kuruluna sunulan tüm şikâyetler yanıtsız kalmıştır (Cumhuriyet 2019).

Öte yandan herhangi bir belgenin noterde tasdik edilmesi için belge sahibinin ya belgeyi notere kendisinin götürmesi ya da işlemi tamamlaması için vekaletini başka bir kişiye vermesi gerekir. Bu iki olasılığın gerçekleştiğine dair hiçbir kanıt yoktur. Erdoğan'ın belgesinin bu duplikatasını tasdik etmek için notere götüren kişi ise Erdoğan'ın makam müdürü şoförü Hasan Doğan'dı (Cumhuriyet 2019B).

Erdoğan'ın üniversite belgesinin ilk duplikatasının (Fotoğraf 2, 3) Marmara Üniversitesi dışında hukuka aykırı olarak hazırlandığı anlaşılıyor; aksi takdirde, Marmara Üniversitesi ikinci kez duplikata (Fotoğraf 4, 5) hazırlamazdı ya da Erdoğan'ın eğitimi hakkında detaylı bilgi veren Marmara Üniversitesi rektörleri bu duplikataya atıfta bulunurdu. Üstelik ilk duplikatanın tasarımı Marmara Üniversitesi duplikata tasarımı değildir.

Başka bir belge (Fotoğraf 9)

İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Ticari İlimler Fakültesi 1980-1981 yılı mezunları rehberi (Oda TV 2016b).

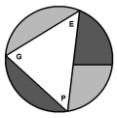

Mezunlar Rehberi, öğrencinin üniversite hayatına ilişkin tam adı, öğrenim dönemleri tarihleri, üniversiteye giriş tarihi ve mezuniyet tarihi, öğrenci sayısı, kısa notlarla birlikte öğrenci fotoğrafları, davranış ve kişiliklerine ilişkin açıklamalar gibi detaylı bilgileri içermektedir. Rehberde ayrıca rehber hazırlama komitesi üyelerinin isimleri, rektör, fakülte dekanı, rektör yardımcıları ve öğretim elemanlarının isimleri de yer alıyor.

Erdoğan, üniversite hayatını kimsenin bilmemesinin ve kendisini üniversitede görmemesinin nedeni olarak Türkiye'nin 1970'lerdeki kaotik durumunu bahane olarak kullanmıştır. Ancak, mezunlar rehberinde bir öğrencinin fakülteye devamlılığının nasıl olduğu gibi bilgiler arasında; "Okula ara sıra geldi", "Okulu ihmal etti", "Okula sadece sınav günlerinde geldi" ve "Okula ve çalışmaya birlikte devam etti" gibi bilgiler yer alıyor.

Mart 2016'da Türk gazeteleri, Erdoğan'ın mezun olduğunu iddia ettiği fakültenin ve mezun olduğu yıl olan 1981'in mezunlar rehberini yayınladı. İçinde Erdoğan hakkında hiçbir bilgi yoktu.

Rehberde, okul içinde ve dışında, öğretim görevlileriyle birlikte, okul gezilerinde ve spor takımlarında farklı eğitim aşamalarındaki öğrencilerin farklı resimleri bulunmaktadır. Erdoğan bu fotoğraflarda bile yok. Erdoğan futbola olan ilgisi, profesyonelliği ve Türkiye ikinci Ligi'ndeki futbol takımlarına katılmasıyla tanınıyor. Ancak okulun futbol takımı fotoğraflarında bile yok. Rehberde özellikle hiçbir öğrencinin dışarıda bırakılmadığı belirtiliyor.

Popülist psikoloji

Son yirmi yılda dünya genelinde çok sayıda popülist ortaya çıktı; Bazıları güçlü popülist davranışlara sahip ve iktidara gelmeyi başardılar; bazıları uzun yıllar iktidarda kaldı, birçoğu da hâlâ iktidarda. Ülkelerinin yönetim sistemlerinde radikal değişiklikler yaptılar, bazen de alt üst ettiler.

Yıllardan beri akademik camia ve küresel medya yoğun bir şekilde popülizmi ve popülist liderleri olumsuz anlamlarıyla tartışıyor. Popülist yaklaşımın temelinde onu alışlagelmiş siyaset yapma tarzından saptıran faktörler var.

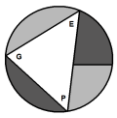
Popülizm, esas olarak bir lidere ve duyguların kullanılmasına dayanan bir siyasal yaklaşımdır. Popülizmde büyük kitlelerin desteğinin sağlanmasında ve sürdürülmesinde tek kişi birincil rolü oynuyor. Tek lidere güvenmek ve duyguları istismar etmek çoğu zaman şu sonuçlara yol açar:

- Kitlelere hitap etmedeki sapmalar

Bu kadar büyük kitlelerin desteğine sahip olmak halka hitap etmekte sapmaları kaçınılmaz kılıyor, örneğin toplulukları kutuplaştırmak (Roberts 2021) ve ulusal, dini, vatansever duyguları veya ekonomik açıdan dezavantajlı olanların yoksulluktan kaynaklanan şikâyetlerini istismar etmek.

- Yetkinin kötüye kullanılması

Bu kadar çok kitlelerin desteğini sürdürmek ve ülkenin siyasi sisteminde köklü değişiklikler yapmak, gücün kötüye kullanılmasını kaçınılmaz kılıyor.

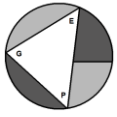

Popülist davranışın başka birçok olumsuzlukları da vardır:

- Yanıltıcı ifadeler ve dezenformasyon popülist söylemin merkezinde yer almaktadır (Heinrich 2017);
- Popülist, nefret söylemi, küfür ve keyfi yorumlar kullanır ve yalan söylemekten çekinmez (Dale 2021) (Dipnot 1);
- Popülist komplo teorilerini sıklıkla kullanır ve halka, devlete ve ülkeye hem içeride hem de dışarıda düşman yaratma konusunda yeteneklidir (Bergmann 2018);
- Muhalefetin şeytanlaştırılması ve kitleler üzerinde duygusal baskı kurulması popülizmin temel özelliklerindendir;
- Demokrasiyi kötüye kullanmak, popülist yaklaşımın en ciddi olumsuz yönlerinden biri olarak kabul edilir (Kyle ve Mounk 2018) ve yasaları ve hatta anayasayı kolayca ihlal ederler (Adamidis 2021; Kovalcık 2022) (Dipnot 2).

Dolayısıyla popülist yaklaşım neredeyse her zaman tek bir kişinin yoğun çabası ve mevcut siyasi sistemin tamamı, basın, azınlıklar ve insan hakları savunucuları gibi toplumun geniş kesimlerine yönelik bir meydan okumadır.

Tüm bu özellikler, farklı ancak birbirini güçlendiren özelliklere sahip tipik bir kişiliği ortaya koymaktadır. Bu özelliklerin başında dizginsiz bir üstünlük ve tahakküm arzusu, üstün çalışma ve ikna kabiliyeti, kuralları, kanunları, hatta ahlaki ve toplumsal değerleri kötüye kullanmaktan çekinmemek gelir.

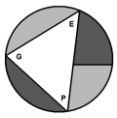

Bu durumda günümüzde insanın günlük yaşamındaki uygulamaların büyük bir kısmını kaplayan eğitimin, popülistlerin psikolojisini ve kişiliğini, dolayısıyla davranışlarını ve siyasetini etkilemede rol oynaması gerekmektedir. Popülizmin ortaya çıkmasında seçmenin eğitimsizliği ve üniversite diplomasının olmaması da önemli rol oynamaktadır (Brewer 2020).

Her ne kadar eğitim, devletin ve bir bütün olarak toplumun temel işlevlerinden biri olarak kabul edilse ve insanları topluma fayda sağlayan değerler konusunda eğitmeyi amaçlasa da, ve bu aynı zamanda Birleşmiş Milletler'in eğitimle ilgili kurumlarının da temel hedeflerinden biri olsada (Bergan ve Damian 2010: 122-123) günümüzde küresel düzeyde üniversitelerde ve diğer yüksek öğretim kurumlarında, çözüm ararken etiklerin ve değerlerin ilgi odağına yerleştirilmesini gerektiren ahlaki başarısızlıklar ve zorluklar yaşanmaktadır (Priscariu & Shah 2016: 152).

Yukarıda belirtilen yapıcı olmayan özelliklere sahip olan ve bilinen siyasi ve toplumsal temelleri baltalayan popülizmin ortaya çıkışı, tek başına eğitim sisteminin yetersizliği ile açıklanamaz. Eğitimi haklı kılmak için ya da en azından popülizmin yükselişinden sadece eğitimi sorumlu tutmamak için, pek çok deneyimli popülistin tam bir eğitimsel özgeçmişe sahip olmadığı görülebilir.

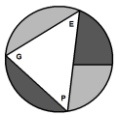
Yukarıda da belirtildiği gibi, Erdoğan'ın eğitim kariyerinde önermli eksiklikler vardır ve üniversite eğitiminin olmadığı neredeyse kesindir. Amerika'nın eski Başkanı Donald Trump'ın eğitim biyografisi hakkında da pek çok şüphelerin olduğu da yazıldı (Valania 2019; Elliott 2011), Hindistan başbakanı Narendra Modi'nin üniversite eğitimine ilişkin

hikayesinde de kusurlar var ve şüpheler medyada hala yazılıyor (Bhattacharya 2018). Bolivya'nın eski başkanı Evo Morales'in lise eğitimi bile şüpheli. Bulgaristan'ın eski başbakanı Boyko Borisov, üniversite eğitimi gerektirmeyen liseyi bitirdikten sonra itfaiyeci olarak çalışmaya başladı; daha sonra Komünist Parti yuvalarından mezun oldu ve orada üniversite diplomasını aldı. Güney Afrika'nın eski başkanı ve kıdemli popülist Jacob Zuma hiç okula gitmedi.

Popülistlerin Beş Büyük kişilik özelliği, (akademik) başarı veya iyi performans ile özsaygı arasındaki ilişkinin analizi önemli özellikleri ortaya koymaktadır (Tablo 1):

- Popülist'in Beş Büyük kişilik özelliği verileri, (akademik) performans veya başarı gösterenin kişilik özellikleriyle tam bir uyumsuzluk göstermektedir;
- Düşük benlik saygısı popülistin kişiliğine hâkim olurken, yüksek benlik saygısı yüksek performansa ve/veya yüksek (akademik) eğitimde iyi başarıya sahip bireyin kişiliğine hâkim olmaktadır (Infante ve Marin 2008; Soufi, Damirchi ve Sedghi 2014; Aryana 2010; Hearn 2019: 44; Kumar 2017);
- Gerçek şu ki, popülist aslında çok büyük başarılar elde etmektedir; bu, bu başarının olumlu olduğu anlamına gelmez; buda, düşük özsaygının genellikle düşük düzeyde başarı veya performansa yol açtığı şeklindeki klasik denklemle çelişir;
- Burada yüksek benlik saygısı ile pozitif ilişik olan popülistin beş temel kişilik özelliğinden biri olan dışadönüklüğün rolü ortaya çıkmaktadır (McCarthy 2017). Aşırı dışa dönüklük aynı zamanda popülist davranışın da bir ön koşuludur; bu da bir popülistin geniş izleyici kitlelerini kendine çekmek ve onların desteğini kazanmak için

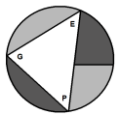
oldukça dışa dönük olması gerektiği anlamına gelir. Buradaki hipotez, popülistin dört kişilik özelliğinden kaynaklanan düşük öz saygının, popülistin kişilik özelliklerinden yalnızca biri olan aşırı dışadönüklükten kaynaklanan çok yüksek özsaygı ile dengelendiğidir.

- Belki de popülistin büyük başarılarına yardımcı olan aşırı dışa dönüklüğüdür; bu da başarıya veya iyi performansa karşı sayılan düşük özgüveninin aşırı telafisi olarak görülebilir;

- Popülistlerin beş büyük kişilik özelliğinden hepsi de düşük özsaygı ile ilişkilendirilen yapıcı olmayan dört özellik (düşük uyumluluk, düşük derecede vicdanlılık, düşük düzeyde açıklık ve düşük duygusal istikrar), popülistlerin düşük özsaygı ile ilişkili olumsuz yönlerini davranışlarını açıklayabilir;

- Bireyin özsaygısı genellikle beş yaşında mevcuttur, on bir yaşına kadar nispeten sabit kalır ve daha sonra kişinin yaşamı boyunca nispeten sabit kalır (McElroy 2015; Ducharme 2018). Bireyin kişilik özellikleri genellikle yıllar sonra ergenlik döneminde ortaya çıkmaya başlar (Thill 2019). Bireyin düşük benlik saygısı, kişilik özelliklerinin ortaya çıkmasından ve oluşmasından önce ortaya çıkıp yerleştiğine göre, düşük benlik saygısının popülistin kişilik özelliklerini oluşturmada rolü nedir? Başka bir deyişle popülizmin ortaya çıkışında aşağılık duygusunun (aşağılık kompleksinin) rolü nedir? Daha fazla çalışılması gereken bir konu olmalı.

Hipotez, bireyin genel aşırı düşük özsaygısı, aşırı pozitif özsaygısının bir bileşeni olan dışadönüklük ile değiştirerek (ikame) popülist kişiliğe yol açmasıdır. Başka bir deyişle, popülistin aşırı düşük özgüveninin genel durumu, onun aşırı dışa dönüklüğünü uyandırır ve güçlendirir, popülistin geniş kitleleri kazanma ve üstünlük ve üstünlüğü sürdürme konusundaki muazzam yeteneğini yaratır.

Tablo 1 Popülistin beş büyük kişilik özelliği, akademik başarı (performansı) ve özsaygı arasındaki ilişki

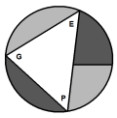
Popülist	Özsaygı ⁴	Başarı (Akademik)	Özsaygı ⁵
Dışa Dönüklük ¹	Olumlu	İçe dönüklük	Olumsuzuz
Düşük uyumluluk ¹	Olumsuzuz	Yüksek uyumluluk	Olumlu
Düşük derecede vicdanlılık ¹	Olumsuzuz	Yüksek derecede vicdanlılık	Olumlu
Düşük düzeyde açıklık ²	Olumsuzuz	Yüksek düzeyde açıklık	Olumlu
Düşük duygusal istikrar ³	Olumsuzuz	Yüksek duygusal istikrar	Olumlu

1. Nai & Martinez i Coma 2019; Nai 2019. 2. Nai 2019; Czíkora 2015.
3. Nai & Martinez i Coma 2019. 4. Amirazodi 2011; Eswari, Kaur & Kavitha 2019.
5. Amirazodi 2011; Eswari, Kaur & Kavitha 2019; Infante & Marin 2008.

Sonuç

Bu çalışma, Erdoğan'ın üniversite diploması aldığını kanıtlama girişimlerinin başarısız olmasının temel nedeninin Erdoğan'ın orijinal üniversite diplomasının olmaması olduğunu gösteriyor. Tüm girişimleri, Erdoğan'ın geçici mezuniyet belgesi olarak adlandırdığı (Foto 1) ve onu açıkça geçersiz kılacak hatalar içeren bir belgeye dayanıyor. Erdoğan'ın üniversite diplomasına sahip olduğu iddiasını doğrulamanın bir diğer sorunu da, geçersiz geçici mezuniyet belgesinin dahi araştırılmamış ve görülememiş olmasıdır.

Erdoğan'ın sunduğu geçici mezuniyet belgesinden Ticaret Bölümü'nden mezun olduğu anlaşılmaktadır ancak CV'sinde ve Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı internet sitesi gibi önemli bir mevkiden özellikle İngilizce versiyonunda uzmanlık alqana idare Bölümü ile değiştirilmiştir. Her iki duplikatada da aynı idari bölümden mezun

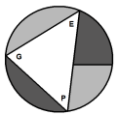

olduğu belirtilmektedir ve bu durum Marmara Üniversitesi Rektörü Arat tarafından da meşrulaştırılmıştır.

Üniversite diploması gibi önemli belgelerin özündeki bu tür değişiklikler ancak sahte belgelerde ve Erdoğan'ın vakasındaki gibi önemli ve bariz çarpıklıklarla dolu vakalarda gerçekleşebilir, ki bu da popülistlerin gerçekleri büyük bir kolaylıkla manipüle etme ve çarpıtma konusundaki istekliliğini gösterir. Bu, özellikle Türkiye gibi iyi oturmamış demokrasilerde, popülistin en kutsal devlet kurumlarını ve tarafsız dürüst adil olması gereken otoriteleri ne kadar kolay suiistimal ettiğini göstermektedir.

Erdoğan'ın geçersiz geçici mezuniyet belgesinin savunmasında, Marmara Üniversitesi rektörlerinden ikisi yer aldı; kanıt sunmadan geçerliliğini haklı çıkarmaya çalıştılar. Hatta, bu belgenin bir kopyasını (Foto 4) bile yayınladılar; bu belge de Marmara Üniversitesi'nin şartlarına göre bile, büyük hatalar içeriyor.

Bireyin eğitim düzeyinin ya da diplomasının olmayışının mutlaka davranışlarına ya da kişiliğine yansımayacağı bir gerçektir. Ancak saflık, çelişkiler, tutarsızlıklar, bireyin söz ve eylemlerinde sınır bulunmaması, görüşlerindeki anormallikler onun eğitim düzeyinin düşük olduğunun açık göstergeleri olabilir. Popülistlerin sıklıkla eğitimin temel amaçları arasında yer alan veya olması gereken yasaları ve toplumsal değerleri ihlal ettikleri bir yana. Bu özelliklerin birçoğu Erdoğan'ın söylem ve davranışlarında açıkça görülüyor. Erdoğan'ın lise yıllarından itibaren dinci ve milli siyasi söylemi tutku haline getirmiş ve siyaseti meslek edinmiş olması, siyasi söylem sanatını geliştirmesini ve ustalaşmasını sağlamıştır.

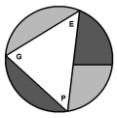
Türk basınında Erdoğan'ın yasadışı mezuniyet belgeleri ve özellikle bunların sahteciliği konusunda çıkan büyük ve sürekli kargaşaya rağmen, bu durum ilgili hükümet birimleri yargı birimleri ve kendisine desteklerini sürdüren kitleler tarafından dikkate alınmadı. Bu da Erdoğan'ın (ya da popülistlerin) devletin yürütme ve yargı organları üzerindeki hakimiyetinin ve kendisine desteğini sürdüren kitlelerin duyguları üzerindeki kontrolünün boyutu göstermektedir.

Bu çalışmaya konu olan Erdoğan'ın sertifikalarına ilişkin tartışmaların hikâyesinin bu seyri, Erdoğan'ın topluma yalanı dayattığının açık bir göstergesidir. Bu da Erdoğan'ın ve genel olarak popülistlerin diğer temel özelliklerine de işaret etmektedir: “Yanıltmak” ve iktidarı ele geçirme ve sürdürme konusunda “dizginsiz arzu” ve ısrarla “yasaları ihlal etme”.

Toplumun bu tür kaba davranışları kabul etmesi, söz konusu popülistlere desteğini sürdürmesi ve Erdoğan örneğinde olduğu gibi onu iktidarda tutmasında pek çok faktör büyük rol oynamaktadır.

Bu fenomenin ana nedenleri arasında şunlar yer almaktadır:

- Özellikle Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde günlük ihtiyaçlar toplumun büyük bir kısmını meşgul etmektedir ilgisini çekmektedir zamanını almaktadır;
- Toplumun büyük bir yüzdesi pek çok nedenden dolayı haberlere ulaşamıyor, örneğin gelişmekte olan ülkelerde birçok uzak bölgede internet yaygınlığının olmaması;

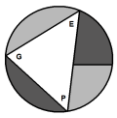

- Popülist, hiçbir zaman hükümet aleyhine haber yayınlamayan medyanın çoğunu kendine tabi kılıyor; Erdoğan bu bağlamda tipik bir örnektir;
- Popülistler çoğunlukla okuma geleneği çok düşük olan daha az eğitilmiş, “basit” insanlar tarafından destekleniyor. (Brewer 2020, Marques 2019)
- Okuma geleneğinin toplumların birçok kesiminde düşük olduğu ve genel olarak birçok toplumda okuma geleneğinin yaygın olduğu unutulmamalıdır.

Erdoğan'ın ya da başka bir popülistin bu toplumsal özelliklerin farkında olma ihtimali yüksek çünkü kitleleri etkilemek popülistlerin içgüdüsel bir hali ya da sonradan bu konuda ustalaşmış gibi görünüyor.

Bu tür davranışların toplumun büyük bir kısmı tarafından kabul görmesine neden olan diğer önemli faktör ise popülistlerin kitlelerin duygularını istismar etmeye dayandıkları temel ideolojidir. Türkiye'nin Erdoğan'ı gibi ülkeye liderlik yaparken ve yönetirken İslami kuralları benimseyen herhangi bir siyasetçi, Müslüman kitlelerin mutlak ve sürekli desteğini sağlar.

Ayrıca Erdoğan milli ve vatanseverlik duygularını da istismar ediyor. Bu tür ideolojiler radikaller için kutsaldır ve kitlelerin desteğini sürdürmek ve popülistleri tüm olumsuz davranışlarına rağmen iktidarda tutmak için yeterlidir. Burada kutuplaşmanın yaratılması popülizmin doğal bir sonucudur, çünkü katı görüşlüler rakiplerini düşman olarak görüyorlar. Erdoğan ve aşırı Milliyetçi Hareket Partisi lideri Devlet Bahçeli'nin her hafta parlamentoda sundukları konuşmalarında bu çok açık bir şekilde görülüyor.

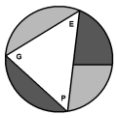

Türk milliyetçiliğinde dinin veya İslam'ın etnisite kadar, hatta belki daha da önemli bir rol oynadığı unutulmamalıdır. Ekonomik yoksunluk, kendi başına veya ikincil bir faktör olarak, popülizmin yaratılmasında aşırı ideolojilerle güçlü bir sinerjistir.

Alışılmadık bir yönelim ve geniş kitleleri harekete geçirme, geniş toplumsal katmanlara meydan okuma ve iktidara tutunmaya devam etme konusunda olağanüstü bir yetenek ile karakterize edilen Erdoğan, Orbán ve Morales gibi tipik bir popüliste gelince, popülistin güçlü psikolojik güdü(ler) ile karakterize edildiğini gösterir, bu aynı zamanda güçlü arzu(lar) anlamına da gelir. Örneğin abartılı bir sorumluluk duygusu veya eşitsizliğe, adaletsizliğe veya başka herhangi bir yönelik aşırı duyarlılık.

Aynı zamanda aşağılık duygusu ya da aşağılık kompleksi anlamına da gelen düşük benlik duygusu popülist kişiliğe hâkim olduğunu dikkata aldığımızda (Tablo 1), şu soru ortaya çıkıyor, popülist kişiliğin oluşmasındaki temel etken aşağılık kompleksi midir ve dolayısıyla olumsuz yönlerinin nedeni midir?

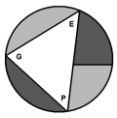
Aşırı yoksulluk ve çocuklukta aşırı şiddete maruz kalma gibi özsaygı eksikliğine neden olabilen en önemli faktörlerden bazılarının Erdoğan'ın durumunda mevcut olduğu unutulmamalıdır. Erdoğan yaramaz ve kötü ağızlı bir çocuktur; bu nedenle babasından sürekli cezalara maruz kaldı. Mesela babası bir defasında Erdoğan'ı bir odanın tavanındaki vantilatöre bağlamıştı. Ayrıca düşük benlik saygısı akademik başarısızlığa yol açmakta ve akademik başarısızlık da düşük benlik saygısının bir başka nedenini oluşturmaktadır.

Popülistin kişiliğinin ve ona oy veren seçmenin kişiliğinin şimdiye kadar araştırmacıların büyük bir ilgi odağı olduğu bilinmektedir. Ancak popülist bireyin diğer psikolojik yönlerini incelemek, popülist fenomeni anlamamıza çok önemli bilgiler katabilir.

Popülizmin ortaya çıkışını ve popülistlerin sayısının artışıını açıklayan önemli faktörlerden ikisi şunlardır: Birincisi, son yıllarda iletişim araçlarında yaşanan ve politikacıların geniş kitlelere sürekli ulaşmasını ve iletişimi kolaylıkla sürdürmesini sağlayan büyük ilerlemelerdir. İkincisi, herkesin siyasetle uğraşmasını mümkün kılan demokratik gelişmeler ve bunların yaygınlaşmasıdır. Ayrıca insan hakları ilkelerinin gelişmesi ve yaygınlaşması, düşünce ve ifade özgürlüğünü genişleterek ifade sorumluluğunun kapsamını daraltmış, bu da özellikle siyasi söylemin kötüye kullanılmasının önünü açmıştır. Görünen o ki bu iki faktör gelişmeye devam edecek ve bu da mantıksal olarak popülizmin gelişmesine ve popülistlerin sayısının artmasına yol açacak. Dolayısıyla popülizmin okullarda ve üniversitelerde müfredata alınması hayati önem taşıyor. Aynı zamanda, popülist olmayan bir politikacı kitlelerle doğrudan ve devamlı temas halinde kalması ve onları gerçeklere ikna etmesi, popülizmle mücadele etmenin bir yolu olabilir.

Sheth Jerjis, merkezi Hollanda'nın Nijmegen kentinde bulunan Irak Türkmen İnsan Hakları Araştırma Vakfı'nın (Hollandaca Stichting Onderzoekscentrum Iraaks Turkmeense Mensenrechten (SOITM) Başkanıdır. s.jerjis@kpnmail.nl soitm@turkmen.nl

Dipnotlar

Not 1 Erdoğan'ın konuşmalarındaki birçok tutarsızlığa dair bazı örnekler.

- 1994 yılında Erdoğan şöyle demişti: "Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir, yalan, koskoca bir yalan".

Erdoğan iktidara geldikten sonra tam tersini söylemeye başladı. Erdoğan, 5 Eylül 2010'da yaptığı konuşmada, "Çünkü kayıtsız şartsız egemenlik milletindir, bunun tartışması olurmu?".

- 5 Aralık 2013'te Erdoğan şunları söyledi: "Havalimanı yoktu, bizimle geldi Muş'a". Ancak Muş Havalimanı, AKP'nin iktidara gelmesinden on yıl önce, 1992 yılında sivil trafiğe açıldı.

- 1 Haziran 2018'de Erdoğan şunları söyledi: "Adıyaman'da havalimanı var mıydı? Biz yaptık biz". Adıyaman Havalimanı AKP iktidara gelmeden 4 yıl önce hizmete açılmıştı.

- 26 Aralık 2010'da Erdoğan şöyle dedi: "Değerli arkadaşlarım, benim milletimin dili tektir, bu Türk milletidir".

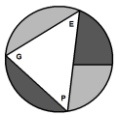
27 Mayıs 2011'de Erdoğan şunları söyledi: "Ben ne tek dil dedim ne tek din. Hiçbir yerde benim böyle bir ifadem yoktur. Çünkü onlar yalan makinesi".

Erdoğan tarafından Mavi Marmara operasyonuna verilen izinle ilgili şu açıklamaları yaptı:

17 Temmuz 2014'te Erdoğan, "Ne diyordu, otoriteden izin alman lazım. Otorite kim? Güneydeki sevdikleri mi, yoksa biz mi? Eğer otorite Türkiye' de bizsek, biz zaten izni verdik".

29 Haziran 2016'da Erdoğan, "Böyle bir insani yardımı götürmek için günün başbakanına mı sordunuz?".

Not 2 Bu bağlamda Netanyahu'nun yargıyı dizginleme çabaları, Erdoğan'ın amansız diktatörlük yürüyüşü ve anayasa değişiklikleri,

Morales'in yasalara rağmen başkanlığını koruma çabaları ve Trump'ın Amerika'nın yargı sistemini siyasallaştırıp yüksek mahkemeyi etkileme çabaları var.

Referanslar

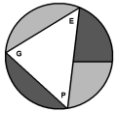
Adamidis, V. (2021), 'Democracy, populism, and the rule of law: A reconsideration of their interconnectedness (Demokrasi, popülizm ve hukukun üstünlüğü: Bunların birbirine bağlılığının yeniden değerlendirilmesi)' *Politics*, 23 Ağustos 2021 (ilk internet baskı), ss.1-14.

Ahval News Ltd (2018), 'Akşener'den Erdoğan'a: Diploman yok sen okumamışsın, eğitimin içine tükürdün' *Ahval News*, 6 Mayıs 2018. <https://ahvalnews.com/tr/erken-secim/aksenerden-erdogana-diploman-yok-sen-okumamissin-egitimin-icine-tukurdun>.

Altınörs, G. ve Akçay, U. (2022), 'The authoritarian consolidation attempt in Turkey' (Türkiye'de otoriterliği konsolide etme girişimi) *The Loop – Siyasi Araştırmalar Konsorsiyumu Siyaset Bilimi Blogu*, 22 Şubat 2022. <https://theloop.ecpr.eu/the-authoritarian-consolidation-attempt-in-turkey/>.

Ankut, N. (2017), 'Çürütücüler: Yargıyı, Orduyu, Eğitimi, Dini, Ahlâkı, Vicdanı, Onuru, Namusu Çürüttüler' *İstanbul: Derleniş publications*.

Arat'ın Biyografisi, 'Prof. Dr. M. Emin ARAT'ın Biyografisi' Marmara University. www.fbu.edu.tr/yonetim-kadromuz/95/m-emin-arat?dil=en.

Arat, M. E. (2016), '*Kamuoyuna Duyuru*' 3 Haziran 2016. http://dosya.marmara.edu.tr/oidb/diploma_burosuna/CB_Diplomasi_Hakkinda.pdf.

Aryana, M. (2010), 'Relationship Between Self-esteem and Academic Achievement Amongst Pre-University Students' (Üniversite Öncesi Öğrencilerinde Benlik Saygısı ile Akademik Başarı Arasındaki İlişki) *Journal of Applied Sciences* Cilt.10 sayı.20, ss.2474-2477.

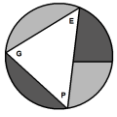
Bedri Birdirbir YouTube hesabı (2015), 'Erdoğan Bir Anonim Şirket Nasıl Yönetiliyorsa Türkiye de Öyle Yönetilmelidir Erdoğan Bir Anonim Şirket Nasıl Yönetiliyorsa Türkiye de Öyle Yönetilmelidir' *YouTube*. www.youtube.com/watch?v=EQ7uBX1UBPM.

Bergan, S. ve Damian, R. (2010), 'Higher education for modern societies: competences and values' (Modern toplumlar için yüksek öğrenim: yeterlilikler ve değerler) Strasbourg: *Council of Europe Publishing Council of Europe Higher Education Series* Sayı.15, ss.122-123.

Bergmann, E. (2018), '*Conspiracy & Populism: The Politics of Misinformation*' (Komploteorisi ve Popülizm: Yanlış Bilgilendirme Politikası) London: *Palgrave Macmillan*.

Beyaz TV, (2013), '*Usta'nın Hikayesi Belgeseli*' *Beyaz TV*, 3 Eylül 2013. www.youtube.com/watch?v=ILv6etEDASg.

Bhattacharya, T. (2018), 'The curious case of Prime Minister Narendra Modi's degree' (Başbakan Narendra Modi'nin diplomasının ilginç

durumu) National Herald India, 16 Haziran 2018.
www.nationalheraldindia.com.

Birgun Gazetesi (2016), 'Diploma yeniden meclis gündeminde' Birgun, 24 Kasım 2016. www.birgun.net/haber/diploma-yeniden-meclis-gundeminde-136906.

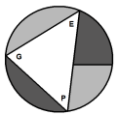
_____ (2021), 'Halkın Kurtuluş Partisi, Erdoğan'ın diploması için Eyüp Lisesine başvurdu' Birgun, 14 Ocak 2021. www.birgun.net/haber/halkin-kurtulus-partisi-erdogan-in-diplomasi-icin-eyup-lisesine-basvurdu-330396.

Brewer, M. D. (2020), 'Trump Knows Best: Donald Trump's Rejection of Expertise and the 2020 Presidential Election' (Trump En İyisini Bilir: Donald Trump'ın Uzmanlığı Reddetmesi ve 2020 Başkanlık Seçimi) Society Cilt.57 Sayı.6, 2020, ss.657-661.

Çakır. R. ve Çalmuk, F. (2001), 'Recep Tayyip Erdoğan Bir Dönüşüm Öyküsü' İstanbul: Metis Yayınları, 2001.

Çelik, O. F. (2016), 'Katsayı Uygulamasının Kaldırılması Sonrasında İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Davranış, Tutum ve Özellikleri (Gaziantep Örneği)' Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Çölaşan, E. (2014), 'Ahhh diplomasini bir görsek' Sozcu Gazetesi, 30 Nisan 2014. www.sozcu.com.tr/2014/yazarlar/em-in-colasan/ahhh-diplomasini-bir-gorsek-498780/.

Cumhuriyet Gazetesi (2015), 'Yusuf Halaçoğlu: Erdoğan'ın diploması sahte' Cumhuriyet, 4 Haziran 2015. www.cumhuriyet.com.tr/haber/yusuf-halacoglu-erdoganin-diplomasi-sahte-291549.

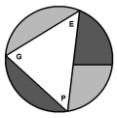
_____ (2016), 'Erdoğan'ın diploması için açıklama yapan Marmara Üniversitesi Rektörü de hedefte' Cumhuriyet, 6 Haziran 2016. www.cumhuriyet.com.tr/haber/erdoganin-diplomasi-icin-aciklama-yapan-marmara-universitesi-rektoru-de-hedefte-546749.

_____ (2016B), 'Akademisyenlerden Erdoğan'ın diploması için en net açıklama: Üniversite mezunu değil' Cumhuriyet, 8 Haziran 2016. www.cumhuriyet.com.tr/haber/akademisyenlerden-erdoganin-diplomasi-icin-en-net-aciklama-universite-mezunu-degil-547618.

_____ (2019), 'Erdoğan'ın sunduğu fotokopiyi aslını görmeden onaylayan kâtipi soruşturmayan notere uyarı' Cumhuriyet, 11 Haziran 2019. www.cumhuriyet.com.tr/haber/erdoganin-sundugu-fotokopiyi-aslini-gormeden-onaylayan-katibi-sorusturmayan-notere-uyari-1434538.

_____ (2019B), 'Erdoğan'ın fotokopi diplomasına noterden onay skandalında yeni gelişme' Cumhuriyet, 13 Haziran 2019. www.cumhuriyet.com.tr/haber/erdoganin-fotokopi-diplomasina-noterden-onay-skandalinda-yeni-gelisme-1438162.

Dale, D. (2021), 'The 15 most notable lies of Donald Trump's presidency' (Donald Trump'ın başkanlığına dair en dikkate değer 15 yalan) CNN, 16 Ocak 2021. <https://edition.cnn.com>.

Ducharme, J. (2018), 'This Is the Age When Your Self-Esteem Is Highest' (Bu, Öz Saygınızın En Yüksek Olduğu Yaştır) *Time.com*, 22 Ağustos 2018. <https://time.com/5373095/self-esteem-highest-study/>.

Dundar, C. (2007), 'Erdoğan'ın şaşkırtan karnesi' *Milliyet Gazetesi*, 18 Temmuz 2007, www.milliyet.com.tr/yazarlar/can-dundar/erdoganin-sasirtan-karnesi-206465.

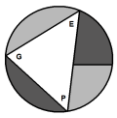
Duvar Gazetesi (2023), 'Eski YÖK Başkanı'ndan Erdoğan'ın diploması açıklaması: Kayalara çarptım' *Gazetesi Duvar*, 24 Mart 2023. www.gazeteduvar.com.tr/eski-yok-baskanindan-erdoganin-diplomasi-aciklamasi-kayalara-carptim-haber-1609874.

Elliott, J. (2011), 'Just what kind of student was Donald Trump?' (Donald Trump nasıl bir öğrenciydi?) *Salon.com*, 3 Mayıs 2011. www.salon.com; <https://mykeystrokes.com/2011/05/03/just-what-kind-of-student-was-donald-trump/>.

Firat, G. (2016), 'Tayyip Erdoğan'ın sahte diploması!' 26 Eylül 2016. <https://docplayer.biz.tr/23256428-Gokce-firat-tayyip-erdogan-in-sahte-diplomasi.html>.

GeyveCom YouTube Hesabı (2021), 'Recep Tayyip Erdoğan'ın 1991'de Geyve'de yaptığı konuşma (Düzeltilmiş Hali)' *You Tube*, 4 Aralık 2021. www.youtube.com/watch?v=BZh06-mVRCl.

Gökdemir, O. (2016), 'Diktatörün diploma karşısındaki çaresizliği!' *SOL TV*, 18 Haziran 2016. <https://haber.sol.org.tr/yazarlar/orhan-gokdemir/diktatorun-diploma-karsisindaki-caresizligi-159539>.

Hacaloğlu, H. (2016), 'Diploma Tartışması Sürüyor' VOA Türkçe, 6 Haziran 2016. www.voaturkce.com/a/diploma-tartismasi-suruyor/3363897.html.

Hasanbarsan YouTube Hesabı (2007), 'Egemenlik Kayıtsız Şartsız Allahındır' You Tube, 5 Mayıs 2007. www.youtube.com/watch?v=eg3hkWCnA8c.

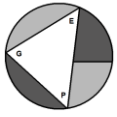
Haber Sitesi (2016), 'Milli Savunma Bakanı'ndan Diploma Yanıtı Kaynak' Haber Sitesi, 13 Ekim 2016. www.habersitesi.com/milli-savunma-bakanindan-diploma-yaniti-22540h.html.

HDP "Halkların Demokrat Partisi" (2016), Twitter Hesabı, 10 Haziran 2016. <https://twitter.com/HDPgenelmerkezi/status/741261333950255104>.

Hearn, S. (2019), 'Performance Management: What Is the Connection Between Performance and Self-Esteem?' (Performans Yönetimi: Performans ile Öz Saygı Arasındaki Bağlantı Nedir?) Clear Review, 11 Ocak 2019. www.clearreview.com/performance-management-what-is-the-connection-between-performance-and-self-esteem/.

Heinrich, F. (2017), 'Corruption and inequality: how populists mislead people' (Yolsuzluk ve eşitsizlik: Popülistler insanları nasıl yanıltıyor) Transparency International, 25 Ocak 2017. www.transparency.org/en/news/corruption-and-inequality-how-populists-mislead-people.

HKP – Halkın Kurtuluş Partisi sitesi (2017), 'HKP, Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan'ın sahte diplomasını Anayasa Mahkemesine taşıdı' HKP, 13

Temmuz 2017. www.hkp.org.tr/hkp-cumhurbaskani-tayyip-erdoganin-sahte-diplomasini-anayasa-mahkemesine-tasidi/.

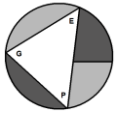
Ileri Haber Sitesi (2016), 'Başkanlık anayasasında 'yüksek öğrenim' maddesi: Erdoğan'ın diploması hiç konu olmayacak' Ileri Haber, 12 Ocak 2016. <https://ilerihaber.org/icerik/baskanlik-anayasasinda-yuksek-ogrenim-maddesi-erdoganin-diplomasi-hic-konu-olmayacak-64605.html>.

Infante, E. ve Marin, M. (2008), 'Psychosocial profile of unsuccessful university student: Personality and motivational factors revisited (Başarısız üniversite öğrencisinin psikososyal profili: Kişilik ve motivasyon faktörlerinin yeniden incelenmesi)' *Advances in psychology research* Cilt.56, ss.135-149.

Köhne, G. (2018), 'Demokrasinin karanlık dönemi' *Deutsche Welle*, 10 Temmuz 2018. www.dw.com.

Kovalčík, M. (2022), 'The Instrumental Abuse of Constitutional Courts: How Populists Can Use Constitutional Courts against the Opposition' (Anayasa Mahkemelerinin Araçsal Suiistimali: Popülistler Anayasa Mahkemelerini Muhalefete Karşı Nasıl Kullanabilir?) *The International Journal of Human Rights* Cilt.26 Sayı.7, 9 Ağustos 2022, ss.1160-1180.

Kumar, N. (2017), 'Self-esteem and its impact on performance' (Öz saygı ve performans üzerindeki etkisi) *Indian Journal of Positive Psychology* Cilt.8 Sayı.2, ss.142-147.

Kyle, J. and Mounk, Y. (2018), *The Populist Harm to Democracy: An Empirical Assessment* Institute for Global Change, (Popülistlerin Demokrasiye Zararı: Küresel Değişim İçin Ampirik Bir Değerlendirme Enstitüsü) 26 Aralık 2018.

Marmara Üniversitesi (2018), *Mezuniyet Belgesine ilişkin yönerge* Marmara University, 2 Ekim 2018.

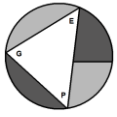
[www.marmara.edu.tr/dosya/www/mevzuat/2020/MezuniyetY%C3%B6nergesi SonHali 09.03.2020 v01.pdf](http://www.marmara.edu.tr/dosya/www/mevzuat/2020/MezuniyetY%C3%B6nergesi%20SonHali%2009.03.2020%20v01.pdf).

_____ (2022), *History of Faculty of Economics*, Marmara University, (İktisat Fakültesi Tarihçesi, Marmara Üniversitesi) 27 Nisan 2022. <https://ikf.marmara.edu.tr/en/faculty/history>.

_____ (2023), *'Diploma Teslimi ve Duplikata Diploma Hakkında Yapılacak İşlemler'* Marmara Üniversitesi, İşletme Fakültesi, 2 Ocak 2023. <https://isletme.marmara.edu.tr/ogrenci/mezunlar/diploma-teslimi-ve-duplikata-diploma-hakkinda-yapilacak-islemler>.

Marques Fonseca, C. (2019), *The European Attitudes of Populist Political Parties in South Europe: Focus in the Italian, French and Spanish Cases. Is there a relationship between populism and the European attitude among the populist parties?* (Güney Avrupa'daki Popülist Siyasi Partilerin Avrupalı Tutumları: İtalya, Fransa ve İspanya Örneklerine Odaklanma. Popülizm ile popülist partilerin Avrupalı tutumu arasında bir ilişki var mı?) Yüksek Lisans, Masaryk Üniversitesi, 2019.

McCarthy, M. H. (2017), 'Dispositional pathways to trust: self-esteem and agreeableness interact to predict trust and negative emotional

disclosure' (Güvene giden eğilimsel yollar: öz saygı ve uyumluluk, güveni ve olumsuz duygusal açığa çıkmayı öngörmek için etkileşimeye girer) *Journal of Personal Social Psychology* Cilt.113 Sayı.1, 2017, ss.95-116.

McElroy, M. (2015), 'Children's Self-esteem Already Established by Age 5, New Study Finds' (Yeni Çalışma Bulgularına Göre Çocukların Öz Saygısı 5 Yaşından itibaren Oluşur) *Washington University News*, 2 Kasım 2015.

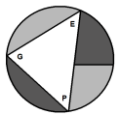
Oda TV (2014), 'Erdoğan'ın başında diploma beklerken' *Oda TV*, 17 Mayıs 2014. www.odatv4.com/guncel/erdoganin-basinda-diploma-beklerken-1705141200-58767.

_____ (2015), 'Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın diplomasını yayınladı' *Oda TV*, 27 Eylül 2015. <https://odatv4.com/cumhurbaskani-erdoganin-diplomasini-yayinladi-2709151200.html>.

_____ (2016), 'Marmara Üniversitesi diploma arşivinde Erdoğan'ın diplomasını aradık, sonuç ne çıktı' *Oda TV*, 28 Mayıs 2016. www.odatv4.com/analiz/marmara-universitesi-diploma-arshivinde-erdoganin-diplomasini-aradik-2805161200-94942.

_____ (2016B), 'Okul yıllığında da Erdoğan'dan iz yok' *Oda TV*, 12 Mart 2016. <https://odatv4.com/okul-yilliginda-da-erdogandan-iz-yok-1203161200.html>.

Oder, B. E. (2021), 'Turkey's Democratic Erosion: On Backsliding and the Constitution' (Türkiye'nin Demokratik Erozyonu: Geriye Dönüş ve Anayasa Üzerine) *Social Research* Cilt.88 Sayı.2, Yaz 2021, ss.473-500.

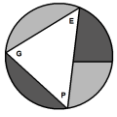
Örselli, E. ve Bilici, B. (2021), 'Trust to Judiciary in Turkey and Factors Affecting Trust' (Türkiye'de Yargıya Güven ve Güveni Etkileyen Faktörler) *Journal of Contemporary Issues in Business and Government* Cilt.27 Sayı.1, 2021, ss.894-903.

PBS TV Kanalı (2017), 'Erdoğan: Ben ekonomistim!' *PBS TV Kanalı*, 19 Eylül 2017. www.youtube.com/watch?v=3kzh6XRiZqA.

Prisacariu, A. ve Shah, M. (2016), 'Defining the quality of higher education around ethics and moral values (Yükseköğretimin kalitesini etik ve ahlaki değerler çerçevesinde tanımlamak)' *Quality in Higher Education* Cilt.22 NSayı.2, Ağustos 2016, ss.152-166.

Roberts, K. M. (2021), 'Populism and Polarization in Comparative Perspective: Constitutive, Spatial and Institutional Dimensions (Karşılaştırmalı Perspektiften Popülizm ve Kutuplaşma: Kurucu, Mekansal ve Kurumsal Boyutlar)' *Government and Opposition*, 7 Haziran 2021, ss.1-23.

Soufi, S., Damirchi, E. S. & Sedghi, N. (2014), 'Development of Structural Model for Prediction of Academic Achievement by Global Self-esteem, Academic Self-concept, Self-regulated Learning Strategies and Autonomous Academic Motivation (Akademik Başarının Tahmini için Küresel Öz Saygı, Akademik Benlik Kavramı, Öz düzenlemeli Öğrenme Stratejileri ve Otonom Akademik Motivasyon ile Yapısal Modelin Geliştirilmesi)' *Procedia – Social and Behavioral Sciences* Cilt.114, Şubat 2014, ss.26-35.

Sozcu Gazetesi (2015), 'Erdoğan'ın Cumhurbaşkanlığı düşürülsün' talebi' *Sozcu*, 28 Eylül 2015. www.sozcu.com.tr/2015/gundem/erdoganin-cumhurbaskanligi-dusurulsun-talebi-945347/.

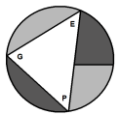
_____ (2016), 'YSK'nin Erdoğan diplomasındaki 13 büyük çelişki' *Sozcu*, 22 Eylül 2016. www.sozcu.com.tr/2016/gundem/ysknin-erdogan-dilomasindaki-12-buyuk-celiski-1271119/.

_____ (2016B), 'Erdoğan'ın diploması ile ilgili şüphelerin kaynakları' *Sozcu*, 23 Eylül 2016, www.sozcu.com.tr/2016/gundem/erdoganin-diplomasi-ile-ilgili-suphelerin-kaynaklari-1260477/.

_____ (2016C), 'Son Dakika Haberi: YSK'dan Erdoğan'ın diploması için karar' *Sozcu*, 8 Haziran 2016. www.sozcu.com.tr/2016/gundem/son-dakika-haberi-yskdan-diploma-karari-1267299/.

T24 Bağımsız İnternet Gazetesi (2016), 'Erdoğan'dan Marmara Üniversitesi rektörüne 'diploma' çağrısı: Arşivden çıkartın şunu, ne yaparsanız yapın' *T24*, 4 Haziran 2016. <https://t24.com.tr/haber/cumhurbaskani-erdogan-marmara-universitesi-ilahiyat-fakultesinin-mezuniyet-torende-konusuyor.343738>.

Tai, C. (2020), 'How Turkey's Courts Turned on Erdogan's Foes (Türkiye'deki Mahkemeler Erdoğan'ın Düşmanlarına Nasıl Döndü?)' *Reuters*, 4 Mayıs 2020.

Thill, R. F. (2019), 'The age when a child's true personality emerges (Çocuğun gerçek kişiliğinin ortaya çıktığı yaş)' *Verywell Family*, 12 Aralık 2019. www.verywellfamily.com/child-personality-3287990.

Valania, J. (2019), 'Fact-Checking All of the Mysteries Surrounding Donald Trump and Penn (Donald Trump ve Penn'i Çevreleyen Tüm Gizemleri Doğrulamak)' *Phillymag.com*, 14 Eylül 2019. www.phillymag.com/news/2019/09/14/donald-trump-at-wharton-university-of-pennsylvania/.

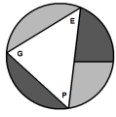
Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İnternet Sitesi, 'Başkanın Biyografisi – İngilizce versiyonu'. <https://www.tccb.gov.tr/en/receptayyiperdogan/biography/>.

_____, 'Başkanın Biyograf – Türkçe versiyonu'. www.tccb.gov.tr/receptayyiperdogan/biyografi/.

Yalcin, S. (2014), *Kayıp Sicil: Erdoğan'ın çalınan Dosyası* İstanbul: Kırmızı Kedi yayın evi, ss.57,86.

Zileli, U. (2023), 'Ortaya çıkmayan diplomanın enteresan macerası!' *Korkusuz*, 25 Mart 2023. www.korkusuz.com.tr/ortaya-cikmayan-diplomanin-enteresan-macerasi.html.

NB: do you have any comments on the Turkish version of Sheth Jerjis' article? Please send these to info@ethnogeopolitic.org or by contactform at www.ethnogeopolitics.org.

Ekler

Fotoğraf 1

Erdoğan'ın Geçici Mezuniyet Belgesi

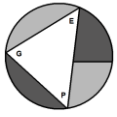
Yusuf Halaçoğlu ✓
@yusufhalacoglu

Başbakanın mezuniyet belgesi. Ne dersiniz?

[Translate Tweet](#)

8:01 PM · Apr 24, 2014

Fotoğraf 2

Erdoğan'ın ilk duplikatısı

Yusuf Halaçoğlu
@yusufhalaoglu

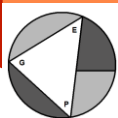
...

Bu diploma eksik olan imzalar.Üniversite 1982 temmuzda kuruldu.Mezuniyet 1981.

[Translate Tweet](#)

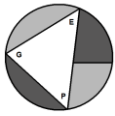
8:01 PM · Apr 24, 2014

Fotoğraf 3

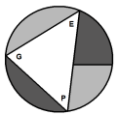
Erdoğan'ın ilk duplikatasının arkası

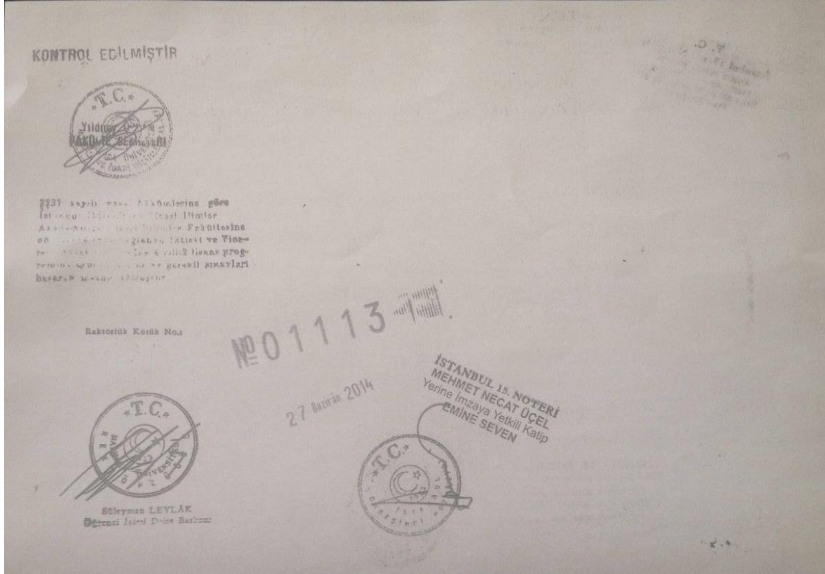
Fotoğraf 4 Erdoğan'ın ikinci duplikatısı

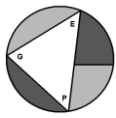

Fotoğraf 5

Erdoğan'ın ikinci duplikatasının arka yüzü

Fotoğraf 6 Milletvekili Tur Yıldız Becer'in, Erdoğan'ın zorunlu askerlik hizmetine başladığında Türk Silahlı Kuvvetleri'ne hangi üniversite diplomasını sunduğuna ilişkin TBMM'ye sorgu talebi

KVKK Aydınlatma Metni Engelsiz Meclis Linkleri Geç Site Haritası Ana Sayfa İletişim Languages

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

ANA SAYFA MİLLETVEKİLERİ YASAMA DENETİM TUTANAKLAR PARLAMENTOLARARASI İLİŞKİLER KURUMSAL YAYINLAR

Yazılı Soru Önergesi Bilgileri

	Yazılı Soru Önergesinin Metni
Dönemi ve Yasama Yılı	26/1
Esas Numarası	7/6890
Başkanlığa Geliş Tarihi	20/06/2016
Önerenin Özeti	Cumhurbaşkanı'nın askerlikte beyan ettiği diplomasına ilişkin
Önerenin Sahibi	CHP Manisa Milletvekili TUR YILDIZ BİÇER
Önerenin Muhatabı	Milli Savunma Bakanı Kocaali FİKRİ İŞİK
Önergeyi Süre Dışı Cevaplayan	Milli Savunma Bakanı Kocaali Milletvekili FİKRİ İŞİK
Önerenin Son Durumu	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı
Cevap Bildiriliş Tarihi	10/10/2016

Süresi Geçtikten Sonra Gelen Cevap

Sorgu Ekranına Git

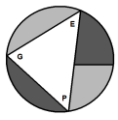
Sosyal Medya

Sosyal Ağlarda TBMM

Arama

Duyurular

Genel Duyurular
Sınav Duyurusu
İhale Duyuruları
İnsan Kaynakları Staj Duyuruları
Etkinlikler
Sağlık Duyuruları - Hak Sahipliği
Sıkça Sorulan Sorular

Fotoğraf 7 Yüksek Seçim Kuruluna sunulan üniversite belgesinin noter tarafından tasdiki zorunluluğunun kaldırılmasına ilişkin kanun

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
"EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR"

EN

ANASAYFA | BAŞKAN | MİLLETVEKİLLERİ | YASAMA | DENETİM | TUTANAKLAR | GÜNDEM | KURUMSAL | YAYINLAR

GENEL KURUL KONUŞMASI

TBMM TV

Konu: Yüksek Seçim Kurulunun noter onaylı diploma koşulunu kaldırmasının gerekçesini ve AKP Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın diplomasını kamuoyuyla paylaşıp paylaşmayacağını öğrenmek istediğine ilişkin açıklaması

Yasama Yılı: 3

Birleşim: 94

Tarih: 02.05.2018

MEHMET TUM (Balıkesir) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

30 Nisan Pazartesi günü Resmi Gazete'de yayınlanan kararla, Yüksek Seçim Kurulu, Cumhurbaşkanlığı ve milletvekilliği genel seçimlerinde adaylık başvurusu yapanların onaylı diploması ibraz etmelerine dair koşulu kaldırmıştır.

Hükümete soruyorum: Yüksek Seçim Kurulunun noter onaylı diploma koşulunu kaldırmasının gerekçesi nedir? Yüksek Seçim Kurulu bu kararla, 16 Nisan'da mührsüz oylanı kabul ettiği gibi şimdi de mührsüz diplomaları mı kabul edecektir? Yüksek Seçim Kurulunun bu kararının Cumhurbaşkanı Erdoğan için alındığı iddiaları doğru mudur? AKP Genel Başkanı Erdoğan, Yüksek Seçim Kuruluna başvurusunda ibraz edeceği diploması kamuoyuyla paylaşacak mıdır? Ülkemizin geleceği diplomaları yöneticilere mi emanet edilecektir? (CHP sıralarından alkışlar)

PARLAMENTOLAR ARASI İLİŞKİLER

KÜTÜPHANE VE ARŞİV

ANAYASA VE İÇTÜZÜK SİTESİ

KANUN VE KARAR BİLGİ SİSTEMİ

E-DİLEKÇE

BİLGİ EDİNME

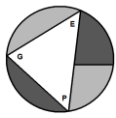
DUYURULAR

Genel Duyurular

Sınav Duyurusu

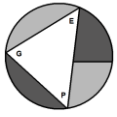
İnsan Kaynakları Staj Duyurusu

Sağlık Duyuruları

Fotoğraf 8 Erdoğan'ın mezun olduğunu iddia ettiği fakülteden mezun olan başka bir kişiye ait mezuniyet belgesinin aslı

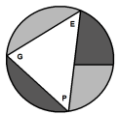
Fotoğraf 9 Erdoğan'ın mezun olduğunu iddia ettiği fakülte ve üniversite yılı olan İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Ticari İlimler Fakültesi 1980-1981 yılı mezunları rehberi

Kitabın tamamına bu linkten ulaşabilirsiniz:
www.odatv4.com/siyaset/okul-yiliginda-da-erdogandan-iz-yok-1203161200-91089.

1980 - 1981

SON SINIF YILLIĞI

Fotoğraf 10 Cumhurbaşkanlığı web sitesinde yayınlanan Erdoğan'ın özgeçmişinin İngilizce ve Türkçe versiyonları

